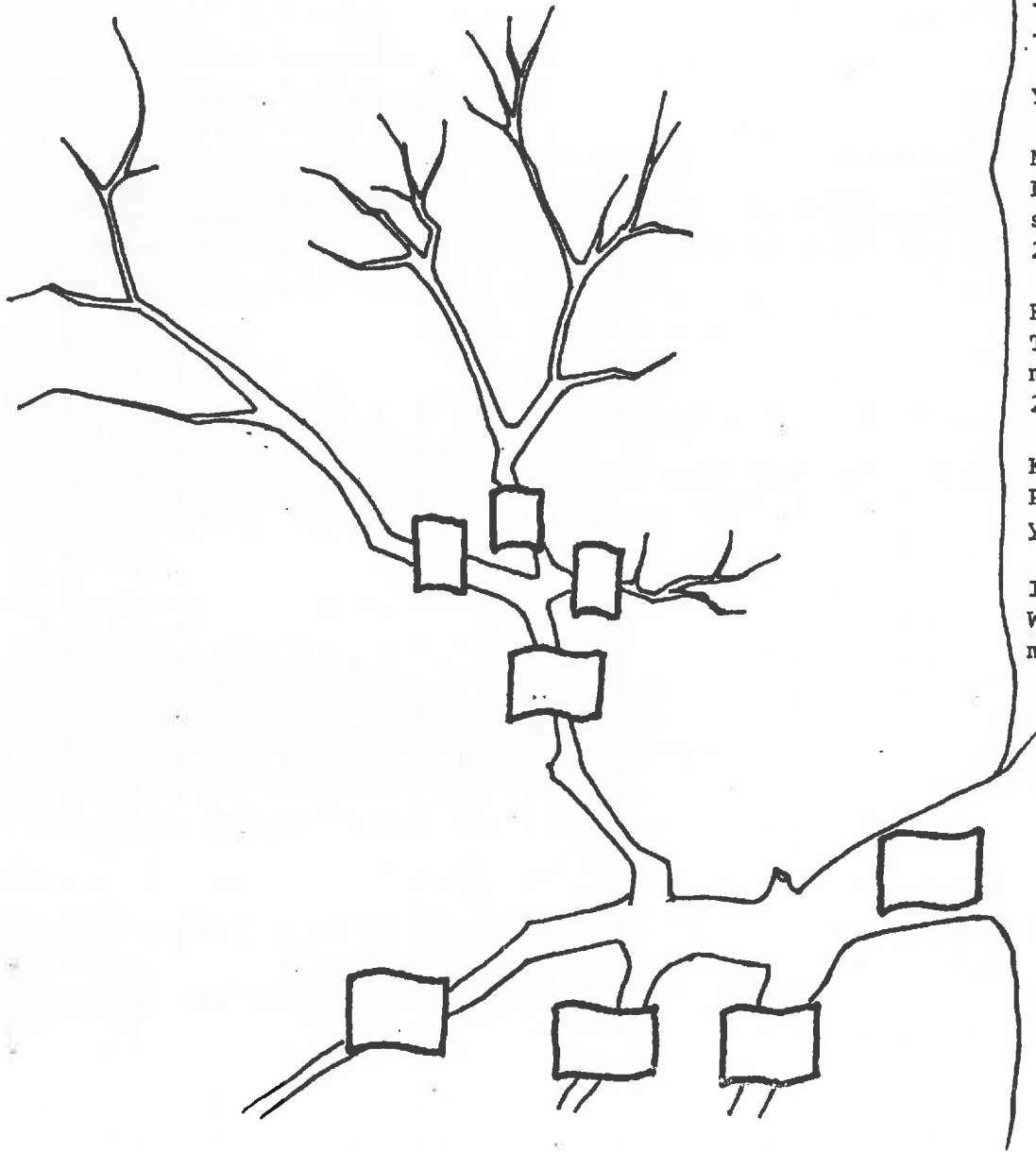

1987

№ 2

TSS:n uutisia:
 -edellisistä kokouksista
 -kokouskutsut ja jäsenkirje

YHDISTYSUUTISIA

MERI TILA
 Kymmenennet valtakunnalliset
 sukututkimusopintopäivät
 28.-29.3.1987

BRIITTA KERKI
 TSS:n kevätretki ja opinto-
 matka Tukholman arkistoihin
 24.-26.4.1987

KAAREO HAAPANEN
 Pakinaa suvun tutkijan
 yllätyslöydöksistä

ILSE JOHNSON (toim.)
 Wilhelmina Winterin
 muistelmat II

O R P A N A

Tampereen seudun sukututkimusseura r.y:n tiedotuslehti

N:o 1 1987

- Toimittaja: Briitta Kekki
Vallerinkatu 13-15 A 2, 33270 Tampere
puh. 445 660
- Puhtaaksikirjoitus: Marjatta Rintala
Kalkunviertotie 1 D 63, 33330 Tampere
puh. 432 004
- Myynti ja tilaukset: Milja Piepponen
Aleksanterinkatu 35 B 5, 33100 Tampere
puh. 327 68
- Kansilehti: Kalevi Mäki-Kihniä
- Paino ja nidonta: Rank Xerox OY
Tuomiokirkonkatu 24, 33100 Tampere
puh. 34 000

Seuraava Orpanan numero 3/1987 ilmestyy marraskuussa 1987 ja siihen tarkoitettun materiaalin viimeinen jättöpäivä on 20.10.1987.

Orpanan voi ostaa seuran kokouksissa tai sen voi tilata postitse, jolloin hintaan lisätään postimaksu; maksu suoritetaan tällöin mukana seuraavalla tilillepanokortilla. On myös mahdollista tilata etukäteen koko vuosikerta. Tilaukset osoitetaan Milja Piepposelle. Orpanan vuosikerta (4 numeroa) maksaa 60 mk, postimaksuineen 80 mk.

TAMPEREEN SEUDUN SUKUTUTKIMUSSEURA R.Y.

Puheenjohtaja: Orvo Lipponen
Tuomiokirkonkatu 25 B 39, 33100 Tampere
puh.207 68

Varapuheenjohtaja: Jorma Räsänen
Rongankatu 13 A 3, 33100 Tampere
puh.298 24

Sihteeri: Leila Mäkinen
Lemminkäisenkatu 6 A 17, 33540 Tampere
puh.554 339

Rahastonhoitaja: Rakel Kivimaa
Sammonkatu 28 K 105, 33540 Tampere
puh. koti 611 244, työ 196 812

Hallituksen muut jäsenet: Seija Jäminki
Hämeenpuisto 13 A , 33210 Tampere
puh.147 087

Matti Koittola
Matinmäki, 33850 Tampere
puh.671 606

Yhdistyksen kokoukset pidetään Tammelan koululla Ilmarinkatu 17,
33500 Tampere. Kokoustilana on vanhan koulun 3.kerroksen auditorio.
Kokoukset ovat parittomilla viikoilla tiistaisin klo 18.00-19.30.
Varsinaisten kokousten lisäksi yhdistys järjestää kerran vuodessa
tammikuussa sukututkimuspäivän sekä kevät- ja syysretken historian ja
sukututkimuksen kannalta kiinnostaviin kohteisiin.

Edellisten kokousten ohjelmasta

Tiistaina 10.3. FM Olavi Anttila esitelmöi Kangasalan paikallishistoriasta lähönnä 1800-luvun jälkipuoliskolta ja 1900-luvun alusta. Esitelmästä kävi selville, minkä takia Kangasala suomalaisten tietoisuudessa eroaa tunnetuksi paikkakunnaksi verrattuna Tampereen muihin ympäristökuntiin. Maatalousvaltaisen pitäjän elinehtojen muuttuminen Tampereen teollistumisen myötä ja myös koko yhteiskunnan kaikinpuolisen liberalisoitumisen myötä, olivat esitelmän aiheina. Kangasalan maatalouden liikaväestö tuli toimimaan Tampereen työvoimareservinä - omaa teollisuutta urkutehdasta lukuunottamatta kangasalalla ei ollut; yritykset olivat pienimuotoisia perheyrietyksiä käsityön ja kaupan alalla. Kartta talviteistä antoi hyvän kuvan "liikenneoloista" ennen rautatietä ja autoja sekä myös siitä, miten entisajan ihmiset tässäkin suhteessa olivat luonnon ja vuodenaikojen armoilla aivan toisin kuin nykyään.

Kokouksessa keskusteltiin lisäksi edellistiistain laskiaisjuhlasta, tulevasta Ruotsin matkasta ja sen ohjelmasta, tiedotettiin Sukuviestin Kevätpäivän vietosta 12.4. Helsingissä ja kehoitettiin jäseniä osallistumaan siihen. Tiedotettiin myös Valtakunnallisesta sukututkimuspäivästä Hyvinkäällä 28.-29.3.

Tiistaina 24.3. FT Pertti Haapala esitelmöi historiallisesta elämäkerätutkimuksesta, joka perustui yli 2000 sukututkimukseen ja elämäkerään tamperelaisista henkilöistä, joista vanhimmat olivat syntyneet 1826. Tutkitut oli valittu otoksilla Tampereelta ja maalauskunnista, heistä tehtiin sukututkimus, jonka tietoja täydennettiin mm. rikosrekisteristä ym. lähteistä. Ruotsissa tämäntyyppinen tutkimus keskeytettiin yksilönsuojalain vastaisena. Esitelmässä käytiin läpi mm. Tampereen ja Kangasalan kirkonkirjojen systemaattisia virheitä (Tampereen 1870 luvun kirkonkirjassa 20 % liikaa ihmisiä: poismuutto jäänyt papilta merkitsemättä, Kangasalla taas 14 %:lla ihmisiä väärä syntymäpaikka), 1800-luvun "keskivertoihmisen" piirteitä tutkijan samalla huomauttaessa, että tällaista ihmistä ei todellisuudessa ole olemassa muuta kuin tilastojen pohjalta konstruoituna, eliniästä, Tampereelle tullessaan kotipaikoista sekä mihin Tampereelta eniten muutettiin, sosiaaliryhmistä ja sosiaalisesta noususta (20% työläisistä "nousi" herraksi tai porvariksi). Kuulijat - varsinkin tamperelaisia esivanhempia omaavat - halusivat tietenkin tietää, olisiko mahdollista päästä katsomaan kortistosta, mitä omista esivanhemmista sanotaan;

se ei kuitenkaan ole mahdollista tutkimukseen sisältyvän korkean intimitettisuojan vuoksi: ilman tällaista suojaa tutkimusta ei oltaisi voitu tehdä.

Muuten kokouksessa keskusteltiin Ruotsin matkasta, josta sihteeri kertoi lopullisen ohjelman ja hinnan, sekä ilmoitettiin, että vidiolog-lukulaite on jäsenten lainattavissa.

Tiistaina 7.4. FM Pirjo Markkola esitelmöi maaseudun naisen elämänkaaresta 1800-luvulla. Esitelmä oli erittäin mielenkiintoinen ja erilaisissa asemissa olevien naisten kohtaloita seurattiin kehdestä hautaan. Kokouksen muusta ohjelmasta mainittakoon Seija Jämingin tuomat terveiset Hyvinkään sukututkimusopintopäiviltä. Kokouksessa kiersi Aarno J. Jounelan kirja "Pohjois-Pohjalainen Junnelius-suku".

Kevätkauden viimeinen varsinainen kokous oli 21.4. ja siellä kuultiin FM Marko Nenosen esitelmä noidista ja noitaoikeudenkäynneistä 1500- ja 1600-luvuilla. Esitelmässä tuli useaan kertaan ilmi se seikka, että noitaoikeudenkäynteihin on todellisiin tapahtumiin verraten liian usein liitetty äärimmäistä julmuutta syytetyn tutkimisessa, ja nykypäivänä eri puolilla maailmaa käytössä olevat kidutusmenetelmät ovat paljon laaja-alaisempia ja pahempia, kuin noitiin kohdistuneet toimet. Noituuden eri "lajit" tulivat selville ja perustelluiksi ja suomalaisen noituuden erikoispiirteet myöskin, sekä yhteydet yhteiskunnan rakenteeseen. Kokouksessa kiersivät Heikki Peuramon kirjat Vesilahden Hoppu-suvuista sekä Raimo Vasaran nahkalle tekemä sukupuu. Esipolvi- ja taulujulkaisujen ilmaisjakeluperusteet taulujen tekijöille selvitettiin.

Seuran kevätretki suuntautui Tukholman arkistoihin 24.-26.4., ja siitä samoin kuin Hyvinkään sukututkimusopintopäivistä on selostus tässä lehdessä myöhemmin.

O O

Hallituksen kokouksista

Lauantaina 21.3. oli hallituksen kokous Orvo ja Hilikka Lipposen kodissa ja seuraavia asioita käsiteltiin: Todettiin jäsenmääräksi 242 henkilöä; seuran adressista keskusteltiin - sihteeri oli pyytänyt parista kirjapainosta tarjoukset ja kun kävi ilmi, että nyörit tulisivat olemaan suurin kustannuerä, nyörien laitto päätettiin järjestää talkootyönä. Matti Koittola ja Leila Mäkinen selvittivät Ruotsin-matkaan liittyviä kysymyksiä. Syksyn ohjelmasta keskusteltiin alustavasti ja syys-

retken kohteeksi ajateltiin Hämeenlinnaa, jonka restauroinnin pitäisi olla syksyllä valmis. Retken muita kohteita ei vielä osattu päättää, mutta todettiin, että valinnanvaraa on.

Päätettiin liittymisestä Suomen historialliseen seuraan ja tilata Historiallinen Aikakauskirja. Sukututkimusopintopäiville Hyvinkäälle päätettiin lähettää yhdistyksen toimesta kolme edustajaa, joille annetaan 200 mk avustusta ja velvoite myydä seuran julkaisuja.

Kevään viimeinen hallituksen kokous pidettiin 7.5.1987 Sirkku ja Matti Koittolan kodissa. Todettiin jäsenmäärä 244 henkeä. Keskusteltiin Tukholman matkan kokemuksista ja mietittiin, kuinka parhaiten voidaan kiittää erinomaista Tukholman-opasta Kerstin Malmströmiä. Keskusteltiin sukuviestiin lähetettävästä artikkelista, jossa kerrottaisiin yhdistyksen toiminnasta, samoin julkaisujen mainoksista. Keskusteltiin adressiasiaa ja päätettiin "haudata" se ainakin kesän ajaksi, koska sitä ei oltu saatu painatuskuntoon kevään toimikautena. Keskusteltiin jälleen syksyn ohjelmasta ja määrättiin kokouspäivät alkaen 8.9. Syysretki Hämeenlinnaan tehtäisiin lauantaina 26.9. Keskusteltiin julkaisujen toimittamisesta ja toimitustyön jakamisesta ja uusien toimittajien hankkimisesta. Todettiin, että julkaisuja ilmestyy vuodessa niin monta, että työt voisi hyvin jakaa useamman henkilön kesken.

Päätettiin painattaa lisää esipolvi-aululomakkeita 500 kpl.

Syyskauden ensimmäinen hallituksen kokous pidettiin myöskin Matinmäessä 13.8. Todettiin jäsenmäärä 244 henkeä. Vahvistettiin lopullisesti syksyn kokouspäivät ja esitelmät ja Hämeenlinnan retki lauantaina 26.9. Retken käytännön järjestelyistä vastaavat Matti ja Sirkku Koittola entiseen tapaan.

Keskusteltiin Suomen sukututkimusseuralta tulleesta kutsukirjeestä osallistua 7.11. Helsingissä järjestettävään sukututkimusseurojen ja -yhdistysten neuvottelupäivään. Hallitus päätti lähettää sinne TSS:n edustajiksi yhdistyksen puheenjohtaja Orvo Lipposen, varapuheenjohtaja Jorma Räsäsen ja sihteerin Leila Mäkisen. Kirje kokonaisuudessaan on myöhemmin tässä lehdessä. Keskusteltiin myös aiheesta, olisiko syytä jo ennen kokousta ottaa yhteyttä lähipaikkakuntien suroihin, jotta kokouksessa voitaisiin tehdä joitain yhteisiä esityksiä seurojen välisten yhteyksien parantamiseksi.

Milja Piepponen antoi tiedot julkaisujen määristä ja todettiin, että uusintapainoksia ei tarvitse vielä ottaa. Keskusteltiin lisäksi seuran pitkäaikaisen jäsenen Vesa Leppäsen muistosoanoista.

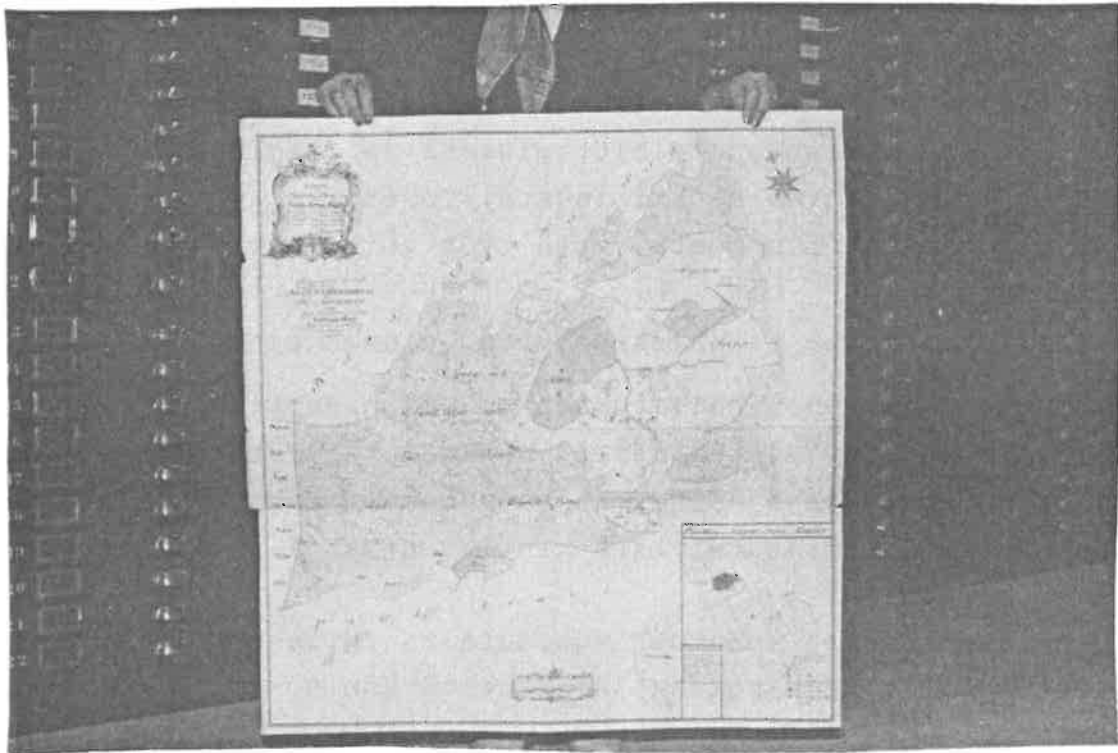
Meri Tala oli kirjoittanut selostuksen seuran toiminnasta Sukuvies-
tiin lähetettäväksi.

Puheenjohtaja esitteli tilaamaansa IGI-kortistoa, joka käsitti sekä
Suomen että Ruotsin kortit yhteensä noin 400 kappaletta.

Lopuksi päätettiin ottaa yhteyttä kulttuuritoimenjohtajaan Timo Kuk-
kasmäkeen ja kysellä vanhan kirjastotalon tilannetta.

•
O O O

TSS:n hallitus ja Orpanan toimitus toivottaa jäsenilleen antoisaa
syyskesää ja syksyä sekä omien että seuran puitteissa tapahtuvien
sukututkimusharrastusten parissa !

*D.Hallin piirtämä kartta Tampereesta vuodelta 1775: "Tammer-
fors stad, plan och situation". Ruotsin Valtionarkisto.*

Kuva seuran kevätretkeltä - P.Kuusiluoma

Historioitsijalla pitää olla jokin käsitys siitä,
miten sellaiset ihmiset käyttäytyvät jotka eivät
ole historioitsijoita.

E.M. Foster

VESA LEPPÄNEN
in memoriam

Eräs keväinen toukokuun aamu toi tiedon, että Vesan elämänsä oli päättynyt 18.5.1987.

Tämä tieto tuli meille yllättäen, liian äkisti, niinkuin aina tämänkaltaiset tiedot tulevat. Vielä olisi ollut jotain kerrottavaa, jotakin toimitettavaa, mutta se jäi tekemättä, niinkuin niin moni hyvä asia jää toteuttamatta. Vesan työ jäi kesken, vielä olisi ollut paljon annettavaa, vaikka hän olikin elämässään ehtinyt antaa jo täyden panoksen. Kuitenkin hänellä oli ollut aikaaluoda myös ihmissuhteita. Kaikki olivat hänelle läheisiä, kaikille hän oli ystävällinen ja jokaiselle hänellä oli hyvä sana sanottavana.

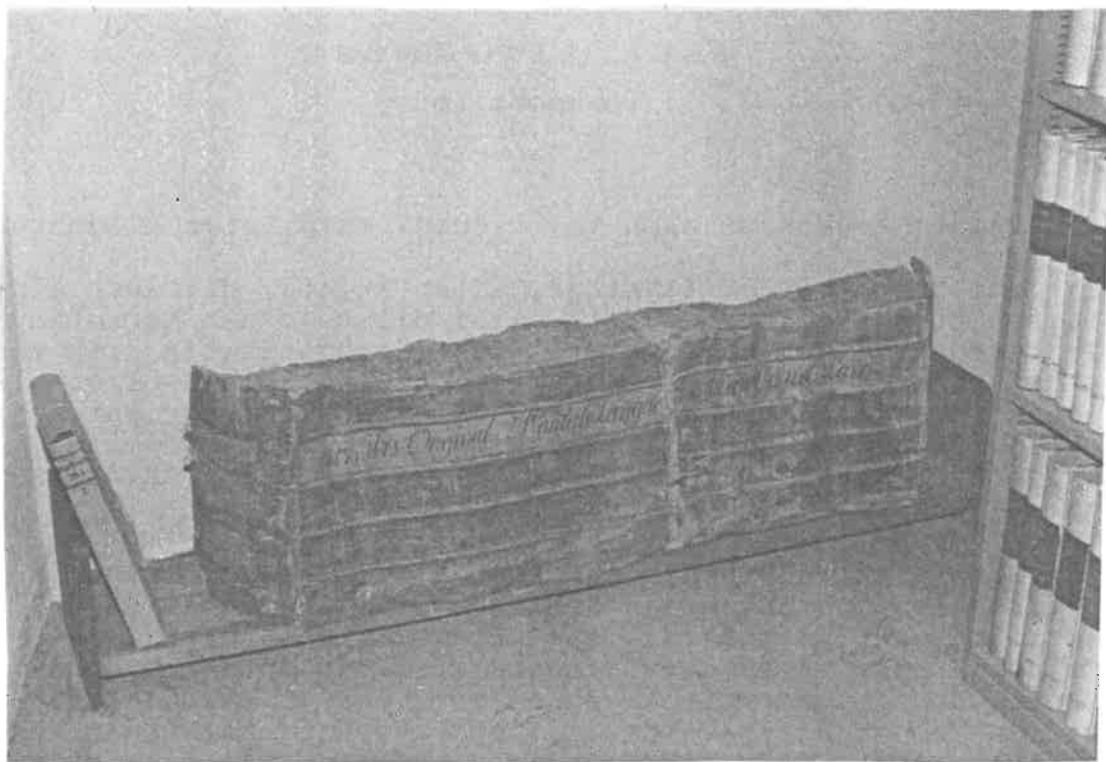
Yhdistyksen piirissäkin hän ehti antaa aikaansa, olihan hän 2,5 vuotta yhdistyksen puheenjohtajana aikana, jolloin yhdistyksen sääntöjä muutettiin sen toimikautta koskevalta osalta, josta syystä Vesankin toimikausi kesti tavallista pitempään. Tältä ajalta ovat hyvin muistissamme hänen huumoripitoiset kommenttinsa ja lukuisat tarinansa aiheesta ja sen ympäriltä. Vesa loi puheenjohtajakautenaan kokouksiin hyväntuulisen, iloisen ilmapiirin. Hän ehti pitää myös kaksi esitel-

mää, jotka myöskin olivat huumorilla höystettyjä. Vesassa oli suuren taiteilijasuvun geenejä, hän oli ihastuttava persoona. Kaipaamme häntä hänen poismenonsa johdosta.

o o

Vuorilla satoi lumen
 Kiteet kimaltelivat pakkasauringossa
 kuin kirkkaat jalokivet ja
 yöllä, kuun ja tähtien valossa
 hohtava hanki valaisi seudun,
 jylhät ja karut vuoret
 Pilvinen taivas heitti pitkät varjot
 hohtaville hangille,
 kiteiden kimmellys himmeni ja
 suojasäällä lumi sulii
 Vuorten jylhät, karuudessaan
 ankaran kauniit muodot
 ovat nyt näkyvissämme ja
 mielissämme muisto.
 hohtavien hankien kimmeltävistä kiteistä. . .

o o o

Henkikirjanide vuodelta 1813 Ruotsin VA:ssa.- Kuva P.Kuusiluoma

Tampere 27.08.1987

TAMPEREEN SEUDUN SUKUTUTKIMUSSEURA r.y.

Puheenjohtaja Orvo Lipponen, Tuomiokirkonkatu 25 B 39, 33100 Tampere, puh. 931-20 768.
Sihteeri Leila Mäkinen, Lemminkäisenkatu 6 A 17, 33540 Tampere, puh. 931-554 339.

KOKOUSKUTSUT SEURAN JÄSENILLE

SYYSKAUDEN 1987 OHJELMA:

Yhdistyksen kokoukset pidetään Tammelan koululla Ilmarinkatu 17, Tampere. Kokoustilana on vanhan koulun 3. kerroksen auditorio. Kokoukset ovat parittomilla viikoilla tiistaisin kello 18.00-19.30.

<u>Viikko</u>	<u>Päivä</u>	<u>Esitelmöitsijä ja aihe</u>
37	ti 08.09.87	Kesäkuulumisia. Esittäjinä <u>Orvo Lipponen</u> ja <u>Jorma Räsänen</u> .
39	ti 22.09.87	Hum.kand. <u>Pekka Koskinen</u> : Hämeenlinnan renessanssi. Linnoitustoiminta Hämeen linnassa 1777-1784. Tampereen historiallisen seuran esittely.
39	la 26.09.87	Syysretki Hämeenlinnaan.
41	ti 06.10.87	Dosentti <u>Pertti Luntinen</u> : Suomalaisten asema Venäjän vallan aikana.
43	ti 20.10.87	<u>Aino Niskala</u> : Yllättäviä sukututkimuslöytöjä ja niiden seurauksia.
45	ti 03.11.87	Syyskokous: yhdistyksen sääntöjen 15 § 1) Hallituksen puheenjohtajan ja jäsenten valinta ja kahden tilintarkastajan ja kahden varatilintarkastajan valinta. 2) Hyväksytään yhdistyksen talousarvio seuraavalle toimintakaudelle. 3) Päätetään jäsenmaksun suuruus. 4) Muut esille tulevat asiat. Maanviljelijä <u>Lenni Ahvenus</u> : Kyrön komppanian ruotu numero 119.
47	ti 17.11.87	Dosentti <u>Raimo Ranta</u> : Kaakkois-Suomi Uudenkaupungin ja Turun rauhanneuvotteluissa.
49	ti 02.12.87	<u>Kaarlo Haapanen</u> : Eräs itsenäisyystaistelun sivuepisodi.

Mahdollisista ohjelman muutoksista ilmoitetaan edellisessä kokouksessa. Ohjelman voi tarkistaa myös Aamulehden muistilistasta kokouspäivänä.

Seuran jäsenmaksu on 30,- mk vuodessa.

Seura julkaisee neljä numeroa Orpana-lehteä vuodessa ja Vuosikirjan. Julkaisujen toimittaja on Briitta Kekki, Vallerinkatu 13-15 A 2, 33270 Tampere, puh. 445 660. Julkaisuja myy Milja Piepponen, Aleksanterinkatu 35 B 5, 33100 Tampere, puh. 931-32 768.

Terveisin Tampereen seudun sukututkimusseura r.y.:n hallitus

Jäsenkirje

Hyvä jäsen.

Syksyn ohjelmaan olemme saaneet esitelmöitsijöiksi yhdistyksemme omia jäseniä ja Tampereen yliopiston historiatieteen laitoksen luennoitsijoita. Toivottavasti esitelmistä löytyy jäsenkuntaa kiinnostavia aiheita.

Lauantaina 26.09.1987 lähdemme retkelle Hämeenlinnaan. Tutustumme restauroituun linnaan ja maakunta-arkistoon sekä käymme syömässä. Mahdollisesti muitakin kohteita saanemme retkeen sisältymään. Ilmoittautumisia ottaa vastaan sihteeri 08.09 ja 22.09 olevissa kokouksissa. Osallistumismaksu ei vielä ole selvillä ja se ilmoitetaan kokouksissa ja peritään ilmoittautumisen yhteydessä.

Esipolvitaulujen keräystä jatketaan edelleen. Lomakkeita on myytävänä kokouksissa. Syksyllä ilmestyy esipolvitaulujen kolmas osa. Hakemisto-osa on myös tekeillä. Jäsenistö on ollut kiitettävän paljon mukana esipolvitaulujen kokoelman laatimisessa. Toivottavasti innostus vielä jatkuu. Tarkempia tietoja hankkeesta antaa toimittajamme Briitta Kekki. Esipolvitaulujen myyntiä hoitaa Milja Piepponen.

Toimittaja Briitta Kekille voi toimittaa yhdistyksen Orpana-lehteen tarkoitettuja artikkeleita. Vanhan tavan mukaan kirjoittaja saa ilmaiseksi sen lehden, jossa oma artikkeli on.

Yhdistys omistaa mikrofilmien lukemista varten tarkoitettun Vidiolog-lukulaitteen. Se on jäsenten lainattavissa. Orvo Lipponen hoitaa lainausta.

Yhdistyksellä on jo huomattava kokoelma sukututkimusaiheisia lehtiä ja kirjoja. Sihteeri hoitaa lainausta ja hänellä on viimeisimmät tiedot lainattavasta materiaalista.

Jorma Räsänen pitää syksyn kuluessa sukututkimuskurssin ja vanhojen käsialojen kurssin uudessa kirjastotalossa Metsossa. Tarkempia tietoja kursseista saa Tampereen työväenopiston ohjelmasta.

Lauantaina 16.01.1988 järjestetään jälleen sukututkimuspäivä Tampereella Sampolan koululla. Tarkempia tietoja ohjelmasta tulee kevätkirjeessä.

Jos olet muuttanut tai muuttamassa, muistathan ilmoittaa uuden osoitteesi sihteerille.

Syyskirjeen mukaan on laitettu jäsenmaksukuitti niille henkilöille, joiden jäsenmaksu ei ole kirjanpidon mukaan saapunut yhdistyksen tilille. Epäselvissä tapauksissa voi ottaa yhteyttä rahastonhoitaja Rakel Kivimaan puh. 611 244 iltaisin.

Tervetuloa mukaan syksyn toimintaan saamaan tietoa sukututkimuksesta ja historiasta

toivottaa syysterveisin
Tampereen seudun sukututkimusseura
r.y.:n hallitus

Yhdistysuutisia

LAHDEN SEUDUN SUKUTUTKIJAT RY järjestää sukututkimusopintopäivän Lahdessa lauantaina 10.10.1987. Kokouspaikkana Lahden Ammattikoulu, Ståhlbergink.2-6, urheilukeskuksen lähellä.

Tilaisuuteen ovat tervetulleita kaikki sukututkimuksesta kiinnostuneet henkilöt, myös vasta-alkajat. Osanottajamaksua ei ole.

Päivä alkaa klo 9, josta lähtien voi ilmoittautua ja tuoda näyttelyyn omaa sukututkimusmateriaalia.

Varsinainen ohjelma alkaa klo 11 ja esitelmien aiheina ovat Kimmo Seppäsen "Argeologiset kaivaukset Ahtialan kylässä", Annti Rosenbergin "Henkilö- ja sukuarkistot VA:ssa" ja Heikki Mantereen "Entisajan elämää Hollolassa".

Klo 13-15 on ruokailu- ja kahvitauko, kahvia ja virvoitusjuomia saatavilla klo 9:stä alkaen.

Näyttelyssä mm. neuvonta- ja opastuspiste vasta-alkajille, sekä Matti Jaakkolan esittelemä tietokoneohjelma.

Tilaisuuteen ei tarvitse ilmoittautua etukäteen, muuten kuin siinä tapauksessa, että aikoo osallistua ruokailuun, jossa aterian hinta on 30 mk: tällöin ilmoittautuminen 9.10. mennessä Sari Jokela-Hartikaiselle, p.918-804 656 tai 801 383, tai Asta Suomiselle, p.918-45 611, tai Ulla Kotinurmelle, p.918-44 147.

Kuten edellä, s.5, on kerrottu, SSS on kutsunut sukututkimusseurojen edustajia Helsinkiin 7.11.neuvottelutilaisuuteen. Tampereelta on valittu lähtijöiksi Orvo Lipponen, Jorma Räsänen ja Leila Mäkinen. He toivovat seuran jäseniltä evästyksiä ja rakentavia ehdotuksia siitä, miten seurojen välistä yhteistyötä jne. voitaisiin kehittää, joten kertokaa ajatuksenne yllämainituille puhelimitse, kirjeitse tai fäkinliepeeseen tarttumalla. Jotta kokouksen tarkoitus ja henki kävisivät hyvin selville, julkaistaan ohessa SSS:n esimiehen G.Lutherin

kutsukirje kokoukseen sellaisenaan:

SUOMEN SUKUTUTKIMUSSEURA

Säätytalo, Snellmaninkatu 9-11
00170 Helsinki 17

GENEALOGISKA SAMFUNDET
I FINLAND

Ständerhuset, Snellmansgatan 9-11
00170 Helsingfors 17

Helsinki 22.5.1987

Sukututkimusyhdistyksille ja -piireille

Vuosina 1979 ja 1981 pidettiin kaksi sukututkimusyhdistysten neuvottelua, joissa keskusteltiin yhdistysten tehtävistä, työnjaosta ja yhteistyöstä. Samalla yhdistysten edustajat tutustuivat toisiinsa ja loivat keskenään henkilökohtaisia yhteyksiä, joiden kautta yhdistystenkin yhteistyö vilkastui.

Näistä kokouksista kuluneiden vuosien aikana yhteistyö on osittain toiminut hyvin - esimerkiksi sukututkimuspäivillä - osaksi siinä on edelleenkin parantamisen varaa. Niinpä Suomen Sukututkimusseura järjestää kolmannen sukututkimusyhdistysten neuvottelutilaisuuden lauantaina 7.11.1987 klo 9 (-14) Valtionarkiston luentosalissa Helsingissä, osoite Rauhankatu 17.

Kuten edellisissäkin neuvotteluissa keskustelujen aiheena tulee olemaan yhdistysten toiminta ja yhteistyö sekä näissä esiintyvät ongelmat. Toivomme alustuksia paitsi Suomen Sukututkimusseuran myös paikallisyhdistysten ja Sukuyhteisöjen Tuen taholta. Tarkempi ohjelma ei ole vielä valmiina, siitä tiedotetaan myöhemmin.

Suomen Sukututkimusseura pyytää kaikkia maamme sukututkimusyhdistyksiä lähettämään neuvotteluun 1-3 edustajaansa. Kutsu koskee rekisteröityjen yhdistysten lisäksi myös vähemmän virallisesti järjestäytyneitä paikallisia sukututkimuspiirejä.

Neuvottelun valmisteluihin liittyen Sukututkimusseura haluaa varmistaa, että sen tiedot paikallisista sukututkimusyhdistyksistä ja niiden puheenjohtajista ja sihteereistä ovat ajan tasalla. Sen vuoksi pyydän kaikkia yhdistyksiä palauttamaan oheisen lomakkeen täytettynä kesäkuun loppuun mennessä. Sillä voi samalla ilmoittaa asioista, joista yhdistys toivoo keskustelua neuvottelutilaisuudessa. Toivomme tietoja myös sellaisista paikallisista sukututkimusyhdistyksistä ja piireistä, joiden havaitsette puuttuvan oheisesta tämän kirjeen vastaanottajaluettelosta.

Keskustelen mielelläni tästä neuvottelusta ja muistakin sukututkimusyhdistysten asioista myös puhelimitse (90-714213), samoin Heljä Pulli (90-334723) joka hoitaa Sukututkimusseuran yhteyksiä paikallisiin yhdistyksiin. Olemme toki kumpikin ajoittain maalla kesäkauden aikana. Sukututkimusseuran toimistossa ei päivystetä säännöllisesti 15.6. - 15.8. välisenä aikana, mutta kirjeposti hoidetaan ilman pitkiä viiveitä.

Lämpimin sukututkijaterveisin

Georg Luther, esimies

Meri Tila

Kymmenennet valtakunnalliset sukututkimus-
opintopäivät 28.-29.3.1987

Paikka: Hyvinkää, Rantasipi Sveitsi, Auditorio
Järjestäjänä: Suomen Sukututkimusseura, Hyvinkään Sukututkimusseura
ja Kansainvälinen Opintokeskus KOKE

OHJELMA	<u>lauantaina 28.3.1987</u>
	9.00 Ilmoittautuminen ja näyttelyn kartuttaminen
	9,30 Tervetuliaiskahvit
	10,30 Päivien avaus, tarkoitus ja tervehdykset
	11,30 ENTISIA KYTAJALÄISIÄ ERAAN OIKEUSTAPAUKSEN VALOSSA Maist. Katri Lehto
	13.00 Lounas
	14,30 ELÄMÄKERRAN LAATIMINEN Maist. Anne Petersen-Jessen
	16.00 KANSALAISSODAN PUNAISEN PUOLEN ANKKURIT SUKUTUTKIJAN KANNALTA Fil. tri Juhani Piilonen
	17.30 Tauko
	18.45 Sukututkijoiden yhteistyöstä ryhmäkeskusteluja ja tutustumista sukututkimusnäyttelyyn.
	<u>sunnuntaina 29.3.1987</u>
	8.00 Aamupala
	9.00 EDESMENNEIDEN SUKUTUTKIJOIDEN KOKOELMAT Valtiot.maist. Georg Luther
	10.30 NÄKYMÄT TIETOKONEEN KÄYTÖSSÄ Leif Mether
	12.00 Lounas
	13.00 SUKUTUTKIJOIDEN KIVISET POLUT Lakit.iis. Pentti J. Voipio
	14.30 ESIFINTULLEIDEN ONGELMIEN SEIVITTELYÄ
	15.30 Loppukeskustelu ja pöytäkahvit

Päiville osallistui luettelon mukaan 138 henkilöä, joukossa kymmenkunta tamperelaista. Paikka ja aika olivat ihanteelliset: Rantasipi, sijaiten korkealla harjanteella metsän keskellä, on miellyttävä hotelli hyvine ruoka-ym.palveluineen; ilmat olivat sen verran kosteat, ettei ulos tehnyt mieli, eikä siihen olisi ollut aikaakaan. Ohjelma oli koko ajan tiivis ja mukaansa tempaava, järjestäjät hyväntuulisia ja avuliaita; kaikkialta kuului jälleennäkemisen iloisia tervehdyksiä. Päivien avauksen suoritti nyt jo kymmenennen kerran Taisto Suontausta. Hän muisteli aikaisempia sukututkimuspäivien pitopaikkoja Oulussa, Kuopiossa, Turussa, Espoossa, Lahdessa, Tampereella jne. ja ilmoitti, että seuraavat päivät pidetään 10-vuotisen toiminnan juhlan merkeissä todennäköisesti Espoossa Säästöpankkiopistolla. Suontausta tähdensi, että sukututkimusopintopäivien tarkoituksena on myös, että kasvaisimme sukututkijoina saadessamme lisää tietoa ja taitoa. Sukututkijat tekevät

erittäin arvokasta työtä henkilöhistorian tiedon tallentamiseksi jälkipolvia varten. Näissä merkeissä Suontausta toivotti kaikki vieraat tervetulleiksi opintopäiville.

Tervehdyspuheessaan Georg Luther Suomen sukututkimusseurasta painotti, että suvut ovat kaikki samanarvoisia ja että tärkeintä on selviytyksen laatu. aina ei ole ollut näin: vuosisadan alkuun saakka aatelissuvut katsottiin muita paremmiksi, mutta tuo aika on haudattu aikoja sitten; silloin ei aina ollut tarkoituksena totuuden löytäminen, vaan hienouden osoittaminen. Sadan vuoden ajan on korjattu vanhoja vääriä sukujohtoja, mutta paljon niitä paljastuu vieläkin. Meillä on pitkät perinteet sukututkimuksessa. Luther viittasi jo vuonna 1850 ilmestyneeseen Sursillin jälkeläisistä tehtyyn tutkimukseen. Silloin rakennettiin pohja perinteelle, että talonpojat ja torpparit ovat yhtä merkittäviä kuin kreivit. Tämä demokraattinen perinne Suomessa on arvokas asia. Muissa maissa sille on hymähdelty. Ulkomaalaiset ovat yrittäneet vain nostaa arvoaan. Mutta kunnioitettavampaa on oppia tuntemaan esipolvet ihmisinä ilman juhlapukuja ja meikkiä, selvittää heidän onnistumisensa ja epäonnistumisensa, hyveensä ja heikkoutensa. Luther tähdensi, että pitää tuntea sekä yhteiskunta että olot, joissa esipolvet elivät. Sukututkimuspäivien mottona on syventää ja laajentaa tietoja. Luther toivoi, että saisimme herätteitä näillä päivillä ja toivotti Suomen Sukututkimusseuran puolesta kaikki tervetulleiksi.

Tämän jälkeen paikallisseuran puolesta Virpi Heikkilä kertoi omasta yhdistyksestään Hyvinkään sukututkimusseurasta, jossa jäseniä on noin 70-80 henkilöä ja joista noin puolet ovat aktiivisia yhdistystoiminnassa. Jäsenillat ovat kerran kuussa Taidemuseon kokoushuoneessa. He tekevät myös opintoretkiä arkistoihin, kirjastoihin ja museoihin. Hyvinkään kirjasto on suhtautunut suopeasti heidän toimintaansa. Seuralla on kaksi omaa mikrofilmien katselulaitetta, joille on tilat kaupungin kirjastossa. Lisäksi siellä on omaa tutkimusmateriaalia. Virpi Heikkilä toivoi paikallisseuran puolesta läsnäolijoille antoisaa viikonloppua ja toivotti kaikki sydämellisesti tervetulleiksi.

Myös Hyvinkään kaupungin puolesta toivotettiin sukututkijat tervetulleiksi kaupunkiin. Tervehdyksen tuoja toi esille Hyvinkään kaupungin historian merkkihenkilöitä, joita ovat Kustaa Väasa ja Kustaa II Adolf, joka perusti hopeakaivoksen ja kävi itse vuonna 1616 tutustumassa kaivoksen toimintaan. Tästä kaivoksesta ei kuitenkaan saatu hopeaa vaan rautamalmia, sekä heikkolaatuista. Siihen aikaan kaikki malmi oli ihmeellistä. Ajateltiin, että jollei se ollut kultaa, sen täytyi olla hopeaa. Tekeillä on uusi Hyvinkään paikallishistoria, ensimmäinen on

40 vuoden takaa. Puhuja valotti laajemmaltikin Hyvinkään historiaa, johon liittyvät nimet Joakin Donner, Ossian Donner, Minette Donner, ja tällä hetkellä suvun tunnetuin Jörn Donner. Historiaan liittyvät myös nimet Strömsten ja vanha maakirjatalo Svaitis, jolla alueella on nyt Sveitsin puisto. Puhuja mainitsi myös professori Hagelstamin joka viime vuosisadalla perusti tälle paikalle sanatorion; siinä on tsaarinaikana käynyt monia kuuluisia henkilöitä asiakkaina. Arkkitehti Sonckin suunnittelemat kiviset rakennukset tuhoutuivat talvisodassa, mutta jäljellä oleva osa on entisöity ja toimii nykyisin talouskeskuksena. Perinteitä jatkaa Rantasipi.

Seuraavaksi toi tervehdyksen Hyvinkään seurakunnan edustaja. Hän kertoi Hyvinkään vanhasta kirkosta, joka on 90-vuotias, sekä uudesta, professori Ruusuvuoren suunnittelemaasta kuuluisasta luomuksesta, joka valmistui 29.1.1961. Hyvinkää on aikaisemmin kuulunut Nurmijärveen ja Hausjärveen, maaseurakunta perustettiin 1917. Puhuja kertoi myös suomalaisesta kirkon rekisterijärjestelmästä, joka on parhaita maailmassa.

Maisteri Katri Lehdon esitelmä " ENTISIÄ KYTÄJÄLÄISIÄ ERÄÄN OIKEUSTAPAUKSEN VALOSSA" alkoi traagisesti kertomuksella, että vastasyntynyt lapsi oli oikeustapauksen mukaan löydetty joesta. Säkin toisessa päässä oli ollut kovi ja toisessa päässä haavainen vastasyntynyt lapsi. Oikeudessa lapsen äiti, 19-vuotias Haratan talon piika Maria Heikintytär tunnusti vieneensä lapsen jokeen, mutta ei antanut muuta selitystä kuin että kaikki johtui pahan hengen viettelyksestä. Äiti ei ollut nostanut kättään lastaan vastaan, vaan antanut sen kuolla laiminlyömällä hoidon. Äiti oli helluntaina puhunut lapsen isälle Juho Tuomaanpojalle, joka oli 47-vuotias Haratan talon isäntä, mutta tämä oli käskenyt Maria Heikintytärtä lähtemään vanhempiansa luo. Oikeus käsitteli asiaa vuosina 1707-1710, jolloin Maria Heikintytär tuomittiin menettämään henkensä ja roviolla poltettavaksi. Juho Tuomaanpoika tuomittiin maksamaan sakkoa 20 hopeamarkkaa tai 6-kertaiseen kujanjuoksuun. Lisäksi hänen tuli kolmena sunnuntaina seisoa häpeäpenkissä. Asia käsiteltiin myös kuninkaallisessa hovioikeudessa, joka viipymättä käsitteli asian. Kahden kuukauden kuluessa vahvistui tuomio, joka pantiin täytäntöön. Tästä ovat todisteina Nurmijärven kirkonkirjat ja pyövelin lasku. Maria Heikintytär mestattiin ja ruumis poltettiin Hyvinkään malmilla. Sen jälkeen alkoivat paikkakunnalla kuitenkin jutut kulkea ja kuukautta myöhemmin palattiin asiaan oikeudessa: Kuultiin lukuisia todistajia. Erään todistajan

mukaan Maria Heikintyttären viimeinen tunnustus ripissä oli, että vaikka hän ei sano kenenkään nimeä, niin lapsen isä tiesi raskaudesta ja että tämä oli Niin Vihainen, ettei tahtonut nähdä Maria Heikintyttärtä silmiensä edessä. Oikeudessa käytiin uudelleen lävitse kaikki seikat. Tuomio aleni Juho Tomanpojan osalta kolmeksi kujanjuoksuksi. Katri Lehto puhui tämän jälkeen vielä suurista nälkävuosista, jotka olivat 10 vuotta ennen em. tapausta. Silloin tapahtui paljon varkauksia ja paikkakunnalta poismuuttoa. Siltä ajalta on peräisin sanonta "lähtenyt Liivinmaalle".

Suontausta kiitti puhujaa tähdentäen erityisesti sitä, että tuomiokirjat voivat kertoa merkittäviä, ihmeellisiä asioita.

Esitelmän jälkeisessä keskustelussa selvitettiin kujanjuoksun tarkoittavan sitä, että tuomittu joutui juoksemaan parien välistä, joilla kaikilla oli vitsat eli ruoskat tuomitun lyömistä varten. Naisten tuomiona oli olla kiinni häpeäpaalussa, jossa hakattiin. Lyhyt seloste esitelmän perustiedoista on yhdistyksen sihteerillä.

Maisteri Anne Petersen - Jensenin esitelmän aihe oli "ELÄMÄKERRAN LAATIMINEN". Hän kertoi syitä elämäkerran kirjoittamiseen olevan monia ja viittasi Veikko Lavin lauluun "Jokainen ihminen on laulun arvoisen; jokainen elämä on tärkeä". Elämäkerran kirjoittamisessa on tärkeintä pyrkimys totuuteen. Esitelmöitsijä kävi lävitse kaikki elämäkerran kirjoittamisen tieteelliset vaatimukset selittäen niitä ja antaen ohjeita. Ensimmäiseksi hän painotti työsuunnitelman laatimisen tärkeyttä ja sen seikan selvittämistä, mistä ja miten materiaalin keruu tapahtuu. Paitsi valtion- ja maakunta-arkistojen virallista aineistoa niiden arkistoista löytyy myös muuta aineistoa kuten päiväkirjat ja kirjeet. Erikoisesti Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjastossa on valtava määrä aineistoa, joka kertoo tavallisesta ihmisestä. Esitelmöitsijä ilmoitti tämän SKS:n 1800-luvun aineiston olevan maailman suurimman. Siellä on muisteluita ja kaskuja jne. Lisäksi Anne Petersen-jessen kehoitti käymään lävitse paikkakunnan sanomalehdet siltä ajalta kun henkilö on elänyt. Vaikkei juttuja suoranaisesti olisikaan, niin niissä on käsitelty ehkä sellaisia aiheita, jotka koskevat tätä henkilöä. Erittäin tärkeitä on myös lähdekritiikki, samoin muistiinpanojen tekniikka ja taltiointi. Lopuksi esitelmöijä teki selkoa elämäkerran kirjoittajan kompastuskivistä, joita ovat väärät tulkinnat, samaistumisen vaara, liiallinen mielikuvitus, lähdekritiikin unohtaminen ja kielelliset esteet. Elämäkerran kirjoittajan on syytä lukea myös muiden kirjoittamia elämäkertoja. Hänen on valittava kirjoitustyyli lukijakunnan mukaan ja mielellään annettava jonkun henkilön käydä lävitse teksti-

ei tyylin vuoksi, vaan koska sivullinen paremmin huomaa epäolennaisuudet. Elämäkertoja ei ole syytä antaa vain pienelle piirille, vaan ne olisi luovutettava SSS:lle, paikkakunnan arkistoon ja esim. maakunta-arkistoon. Pienikin huolellisesti laadittu työ on arvokas. Keskustelun yhteydessä esitelmäitsijä kehoitti vielä lukemaan Zetterbergin Schaumannin elämäkertateoksen. Se on hyvin laadittu kaunokirjallinen teos.

Esitelmän kirjallinen jäsentely selityksineen on on sihteerillä.

Tohtori Juhani Piilonen esitelmöi aiheesta "KANSALAISSODAN PUNAISEN PUOLEN ARKISTOT SUKUTUTKIJAN KANNALTA". Piilonen teki selkoa siitä, miten tutkia silloin, kun sukututkijaa vastaan tulee "perheen punainen lammas" eli "sukututkija on vallankumousmiehen jäljillä". Neljän esimerkin muodossa esitelmäitsijä kertoi, miten tutkimuksissa voi edistyä. valtiota vastaan tehdyt rikokset käsiteltiin ensinnäkin hovioikeudessa, sen jälkeen Korkeimmassa oikeudessa tai Senaatin oikeudessa. Kun nämä eivät voineet selvittää jutturuuhkasta, eduskunta sääti kiireesti lain valtiorikosoikeuksista, jotka aloittivat toimintansa kesäkuussa 1918 ja käsittelivät ennen lakkauttamistaan 75.575 tapausta. Päätöksistä saattoi valittaa rikosylioikeuteen, jota suunnilleen kolmannes tuomituista käytti hyväkseen. VA:ssa on kaikkien oikeuksien koko jäämistö ja niistä on aakkosellinen hakemisto.

Mikäli asianomaista ei ole tuomittu, niin tietoja hänestä voi löytyä ns. Gustaf Aminoffin luomasta asiakirja-aineistosta, joka on kortistoitettu ja sijoitettu valtiorikosoikeuksien syyttäjistön arkiston Aä-sarjaan (VA: erikoisluettelo 150).

Kolmanneksi esitelmäitsijä esitteli sotavankilaitoksen arkiston, joka on valtiorikostutkimuksessa (VA erikoisluettelo 528). Sotavankilaitoksen aakkosellisesta vankikortistosta (Sotavankilaitos Bb:1-62) selviää, missä vankileirissä etsitty henkilö on ollut.

Lisäksi on käytettävissä Terroritilasto, joka antaa lisävalaistusta kaatuneiden, teloitettujen, ja kadonneiden kuin myös kaikkien punaisten puolella henkensä menettäneiden sodanaikaiseen toimintaan ja kotaloon. Tämä terroritilasto on sijoitettuna Työväen arkistoon (Paasivuorenkatu 5, Helsinki). Joskus arvoituksen ratkaisu piilee Sota-arkistossa säilytettävässä toisessa vapaussota-arkistossa, johon on pääasiassa koottu valkoisen armeijan yksiköiden sekä valkoisten sotilasviranomaisten asiakirjat.

Muista mahdollisuuksista esitelmäitsijä mainitsi Vapaussodan arkiston (VA: erikoisluettelo 152) sekä valtiorikosoikeuksien syyttäjistön arkiston (B-C-D-E- ja F- sarjat) sekä Suomen kansanvaltuuskunnan ar-

arkiston (VA erikoisluettelo 151).

Tiedustelut VA:ssa tutkija Aarne Nirkko.

Kirjallisena jaettu esitelmän lyhenne on sihteerin hallussa.

KESKUSTELUN SUKUTUTKIJAN JA SEUROJEN YHTEISTYÖSTÄ alusti ja sen puheenjohtajana toimi Pentti J. Voipio. Hän lausui terveisiä paikallisyhdistyksille, kertoen, että Genoksessa annetaan tilaa kirjoituksille ja että Genos voi auttaa kysyjä tiedonharjan yli ja vähän laskumäkeen. Julkaisuun otetaan mielellään vastaan juttu, joka on hauska kirjoitettu, luotettavasti tehty raportti, sukututkimuskuvaus tai ongelman ylipääsy. Genoksen uusi päätoimittaja Jarl Pousar on myönteinen Genoksen uudistamiseen tähän suuntaan. On ajateltu lehden palvelun laajentamista. Kaksikielisyydestä johtuen lehdessä on kaksi artikkelia kummallakin kielellä. Tarkoitus on myös saada ruotsinkielisten juttujen selostus suomenkielellä laajemmaksi. Yhteistyö sukututkijain ja seurojen välillä on ollut hyvin huono, mutta tähän toivotaan parannusta. Tarkoitus on myös tehdä uusi suuhakemisto, edellinen on vuodelta 1943. Uusi julkaisu tehdään monistetasoisena, niin että sitä voi koko ajan täydentää. SSS on tehnyt valmisteluja myös uuden sukututkijaluettelon toimittamiseksi. Tähän luetteloon pääsemiseksi ei tarvitse olla SSS:n jäsen. Voipio painotti erityisesti myös sukututkijain keskinäistä yhteistyötä.

SUKUTUTKIMUSNÄYTTELYSSÄ oli esillä useita sukutauluja ja kirjallisuutta. Hakuteoksista mainittakoon Lapuan sukututkijat ry:n julkaisut:
 "Lapuan srk:n rippikirjat 1667-1845", Erkki Kytömäki, Lapua 1984
 "Lapuan srk:n rippikirjat 1846-1962"

"Jalasjärven kirja; talojen omistussuhteet"

"Ilmajoen srk:n rippikirjat 1694-1862", Erkki Kytömäki, Lapua 1983

"Alahärmän kappelisrk:n rippikirjat 1734-1962," Erkki Kytömäki, Lapua 1983

Pentti J. Voipio tähdensi esitelmässään "SUKUTUTKIJAN KIVISET POLUT" sukututkimuksen järjestystä. Ensin tulevat sukutarinat, kyseleminen ja haastattelut, suvun muistelmat, kotiarkistot, kirjallisuus - sukututkimuskirjallisuus ja aikakausjulkaisut. Kaiken tämän jälkeen vasta kirkonkirjat, jotka siis eivät ole ensimmäinen lähde, ja sitten henkikirjat ja veroluettelot. Voipio päihotti omien muistiinpanojen ja aineiston kertaamisen tärkeyttä. Kun esipolvet eivät löydy peräkkäin saman tien, on tarpeen viedä esivanhempien linjoja taaksepäin tasaisesti, jolloin vastaan saattaa tullut tieto auttamaan aiemmin keskenjääneen tutkimuksen jatkamisessa. Voipio päätti esitelmänsä sanoihin:
 "Tiedä ja usko, että jostakin vielä voi löytyä se, mitä etsit. Tyydy,

jos ja kun et enää saakaan mitään lisää selville, sillä lopuksi käy aina niin."

Esitelmän tiivistä on sihteerin hallussa.

Leif Mether esitelmöi "NYKYNÄKYMISTÄ TIETOKONEEN KÄYTÖSSÄ". Hän selvitti havainnollisesti tietokoneen käyttömahdollisuudet, kuin myös erimerkkisten tietokoneiden hintatason ja sopivaisuuden sukututkimukseen. Tietokone on sukututkijan apuväline, joka siihen syötettyjen tietojen perusteella tekee esipolvi- ja jälkipolvi-tauluja, henkilöhakemistoja jne. Sukutietotekniikka r.y., jota Mether edustaa, on tekemässä hakemistoja historiakirjoihin, rippikirjoihin ja tuomio-kirjoihin, mutta niiden valmistumista ei vielä voi edes arvailla. Työ on laaja, suunnitelmia on paljon ja niiden toteuttaminen vie aikaa. IGI-kortisto on tehty tietokoneella, ja siinä syntyneiden, vihittyjen ja kastettujen tiedot ovat aakkostettuna etunimen mukaan.

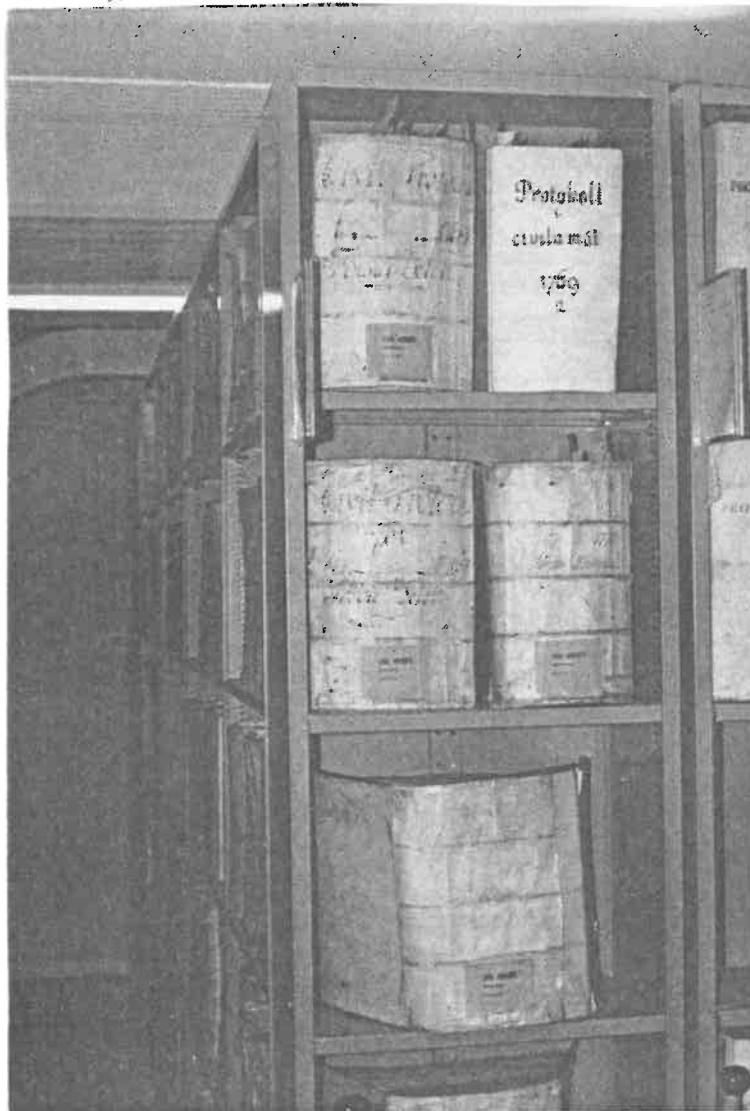
Viimeisenä esitelmänä Georg Luther kertoi "EDES MENNEIDEN SUKUTUTKIJOIDEN KOKOELMISTA". Ennen "kirjastojen ja arkistojen käsikirjoituskokoelmat"-nimisen luettelon esittämistä- luettelo julkaistaan aikanaan Genoksessa - Luther teki useita vetoamuksia kuulijoille:

1. Järjestäkää muistiinpanokokoelmanne niin, että toisetkin voivat käyttää niitä. Kertokaa omaisillenne, mitä heidän tulee tehdä paperillenne teidän jälkeenne
2. Tutkijatoverin siirtyessä manan majoillevarmistakaa, että hänen muistiinpanonsa säilyvät ja tulevat tutkijoiden tavoitettaviin silloin kun joku kaipaa niitä. Luetteloikka ystävänne sukuhistorialliset paperit arkistoon ja kirjastoon
3. Mistä aikaisemmat tutkijatiedot voivat löytyä? Kirjastoista ja bibliografioista:
 - "Suomalainen sukuhakemisto 1943" (loppuunmyyty, Metherillä tietokoneella tehty ensimmäinen versio kesällä, painatus syksyllä)
 - "Sukututkijaluetteloita", SSS:llä 2 luettelo, jossa ovat tutkijat ja kohteet, lähivuosina 3. luettelo)
 - "Sukututkijaluettelot", paikallinen taso
 - "Sukututkijaluettelot", kansainvälinen taso
4. Mitä tietoja edesmenneiden tutkijoiden jäämistöistä voisi saada ja missä ne sijaitsevat? Luther selvitti seikkaperäisesti ensin näkin "tärkeät luettelot", ja toiseksi "henkilö- ja sukututkimuksessa tärkeitä käsikirjoituskokoelmia koskevat luettelot", jotka kaikki tullaan julkaisemaan Genoksessa lähiaikoina. Sukututkijat jäävät mielenkinnolla odottamaan näitä tietoja. Sihteerillä on jaettu esite.

Esitelmien jälkeen oli loppukeskustelua ja kiitospuheita sekä päättäjäiskahvit. En varmaan erehdy, jos sanon, että jokainen oli tyytyväin sukututkimusopintopäivien antiin sen kaikilta osin, ja niin sitä lähdettiin kukin omalle paikkakunnalleen kypsyttämään saatuja tietoja ja kehittämään niiden hyväksikäyttöä omissa tutkimuksissamme.

Kiitokset kaikille järjestäjille uusia päiviä odotellessa.

J.K. Heljä Pulli oli monistanut kokoukselle otteen teoksesta "Suomenmaa, osa V, Viipurin lääni" ja moniste sisältää luettelot luovutetun alueen pitäjien henkikirjoituskylästä kihlakunnittain. Tämä luettelo on TSS:n sihteerillä.

Kallioholvin kokoelmia Ruotsin VA:ssa.- Kuva Pasi Kuusiluoma

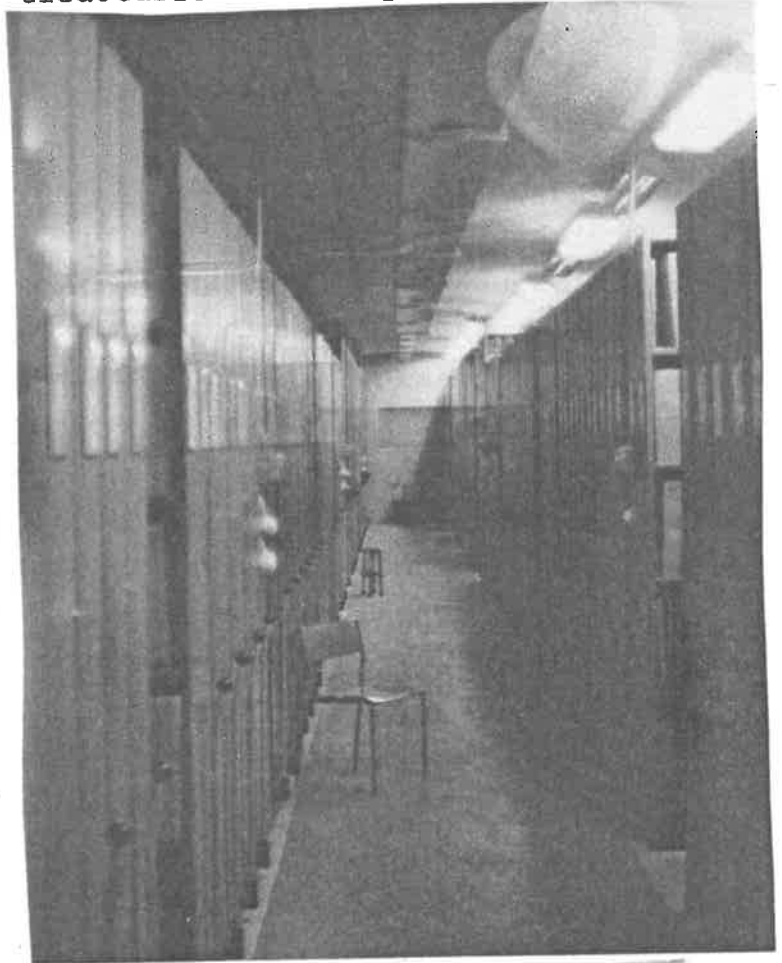
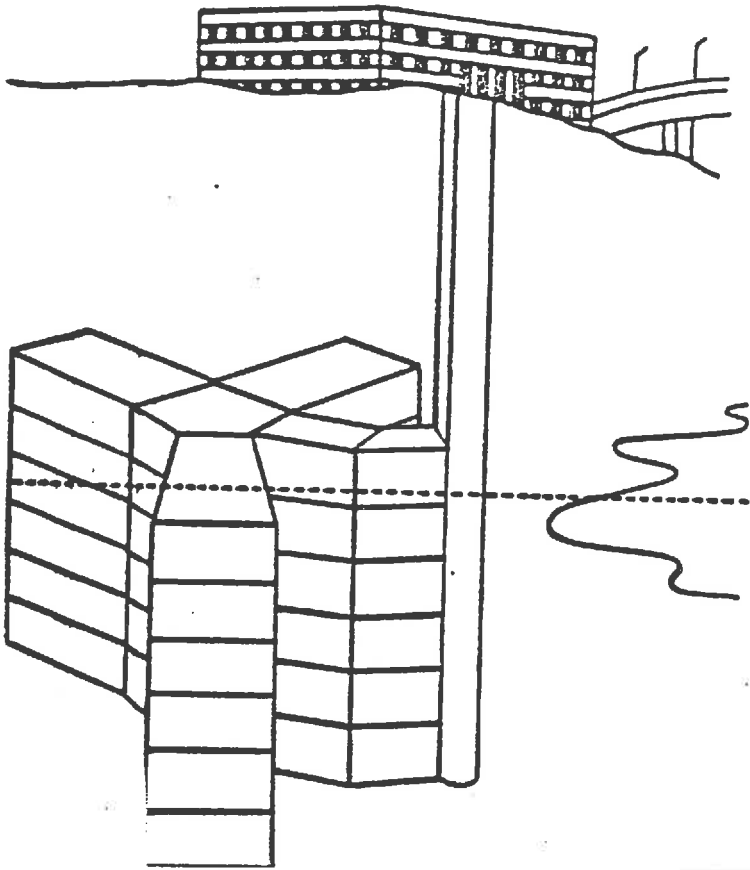
Briitta Kekki

TSS:n kevätretki ja opintomatka Tukholman arkis-
toihin 24.-26.4.1987

Perjantaina 24.4. Keskustorille Vanhan kirkon eteen oli kokoontunut klo 18:ksi yli 40 matkalle lähtijää, joista osa nousi autoon vasta Naantalissa, ja niin meitä oli kaikenkaikkiaan 46 henkilöä "astumassa laivaan", Vikingin m.s. Turellaan Naantalissa. Kunkin tutustuesssa laivaan ensin omin päin, halukkailla oli tilaisuus kokoontua oman joukon kesken kabinettiin keskustelemaan sukututkimuksen uusista ja vanhoista tuulista.

Lauantaiaamuna, laivalla nautitun meriaamiaisen virkistäminä, odotelimme bussimme ilmestymistä lautalta Kapellskärissä ja pian alkoi matka kohti Tukholmaa, jossa olimme aikataulun mukaan noin 9.30. "Riksarkivet" oli järjestänyt oppaaksemme suomalaisen arkistonhoitajan maisteri Kari Tarkiaisen ja sisääntuloaulaan tutustuttuamme ja nimenkirjoitusseremoniat läpäistyämme, oppaamme esitteli meille Valtionarkiston historiaa sanoin ja diakuvin: Ruotsin valtionarkistolaitos järjestettiin ensimmäistä kertaa v.1618 A.Oxenstjärnan toimesta; v.1697 arkisto paloi Tukholman linnanpalossa; v.1968 VA sai uudet tilat Mariebergin kaupunginosasta. Arkkitehdit Ake Ahlström ja Kell Aström ovat piirtäneet rakennuksen, jossa maan päällä on 4 kerrosta ja vuoreen on louhittu "vuorevarma" varasto (magasinet), jossa 6:s kerros on ylin. Pitkä hissikuilu yhdistää maanpäälliset ja maanalaiset kerrokset. Kalliomakasiinin näkymistä on tässä lehdessä muutamia kuvia. Yksistään sen näkeminen oli matkan arvoinen. Saimme tietää, että kalloivarasto on jo nyt liian pieni ja sen laajentaminen on suunnitteilla. Kaikesta materiaalista, jota varasto sisälsi, jäivät Suomea koskevana mieleen sotilasmaakirjat (militie jordebok), joita on henkikirjojen yhteydessä joiltakin vuosilta Suomenkin mikrofilmeillä, mutta ilmeisesti ei kaikkea. Näissä kirjoissa on aikuisväestö (yli 15-vuotiaat) kylittäin ja niissä on enemmän ihmisiä kuin tavallisissa henkikirjoissa. RA:ssa on myös pitäjänkarttoja Suomen pitäjistä ennen vuotta 1808: tuolloin ne olisi pitänyt rauhanteon yhteydessä luovuttaa Venäjälle, mutta Ruotsissa ajateltiin, että suomi vain väliaikaisesti tuli kuulumaan keisarin alaisuuteen ja siis kohta karttoja jälleen

tarvittaisiin, ja niinpä niitä ei luovutettukaan. Vahtimestari Kurt Erikson on erikoistunut karttojen jäljentämiseen: Hän maalaa niitä käsin lumpupaperille- ja- hinta on vain neuvottelukysymys. Muusta RA:n materiaalista mainittakoon Tarkiaisen kertoman esimerkin mukaan tiedot 1700-luvun tullimiehistä, joista on biografia sukunimen mukaan. Riksarkivet julkaisee tiedotuslehteä "RA nytt".

RA:n katuosoite on: Riksarkivet, Fyrverkarbacken 13-17

RA:N postiosoite on: Riksarkivet Box 12541, 102 29 Stockholm

RA:N puhelin: 08/7376350 keskus

Viereisen sivun kuvissa vasemmalla kaavakuva RA:n maanpäällisistä ja maanalaisista kerroksista, oikealla kalliomakasiinin varastokäytävä ja alinna retkeläiset RA:n pääoven edessä.

Seuraava kohde oli Sota-arkisto - Krigsarkivet - osoite Banefsgatan 64. Tässä vaiheessa joukkomme jaettiin 2 osaan, joista toinen tutustui arkistoon ja toinen osa lähti lounaalle kävelymatkan päässä olevaan ostoskeskukseen, jossa ravintola Glada Lax (Iloinen lohi) toivotti meidät tervetulleeksi. Tukholman oppaamme Kerstin Malmström, joka RA:ssa oli liittynyt joukkoomme, kertoi ostoskeskuksen erilaisine palvelupisteineen olevan niin laaja ja monipuolinen, ettei paikallisten asukkaiden välttämättä tarvinnut muualla Tukholmassa asioidakaan. Annosvalikoima oli niin laaja, että joku huokaisi toiveen: "Olisipa joku jo päättänyt puolestamme".

Sota-arkistossa oppaamme oli ruotsinkielinen, joten molemmille ryhmille oli tulkki, joka suomensi pääkohdat oppaan puheista.

Saimme tietää, että sota-arkistossa on paljonkin aineistoa, jota suomalaiset sukututkijat saattavat tarvita. Täällä oli myös erilaisia kauniita karttoja, joista oli järjestetty Tamperetta koskevia kappaleita näyttelypöydille. Arkistossa oli materiaalia myös v:n 1918 sodasta sekä Talvisodasta, jossa oli ruotsalaisia vapaaehtoisia mukana.

Seuraava kohteemme oli Ruotsin sukututkimusseura, Genealogiska Föreningen, Riddarholmin kaupunginosassa aivan kirkon vieressä. Rakennuksessa on aiemmin sijainnut Riksarkivet, jonka kylttioli vielä nähtävissä oven yläpuolella. Tutustuimme yhdistyksen laajaan henkilökorttistoon, sinne lahjoitettujen sukukirjojen korupainoksiin ja muuhun lähdekirjallisuuteen, jota 4 huonetta ja keittiön käsittävässä huoneistossa oli joka seinällä. Rouva Kerstin Malmström tarjosi meille kahvia ja vastaili kysymyksiimme. Ehdimme vielä tehdä pienen kierroksen Vanhan Kaupungin kujilla, ennen kotimatkaa lähtöä.

Matkalla Kapellskäriin palasimme hitaasti nykytodellisuuteen ja moni huomasi, että voit ym. ruotsintuliaisit, joita ei laivalta saa, olivat ostamatta. Onneksi jo lähellä satamaa, oli vielä pienen pieni kauppa - viimeinen mahdollisuus - joka pursui kaikenlaista tavaraa ja sieltä sitten jokainen löysi tarvitsemansa elintarvikkeet.

M.s. Diana II lähti klo 21 Naantalia kohti. Majoituttuamme ja tarkas-

tettuamme" laivan otimme selvää kuka i-pisteestä, kuka puskaradion välityksellä käyttöömmä varatun kabinetin sijainnista ja vietimme loppuiltaa kertailemalla kokomuksiamme ja matkan antia. Matka oli täysin ylittänyt odotuksemme - sellaista tietoa, jota olimme arkistoetsittelyissä saaneet, tuskin kukaan meistä pystyisi hankkimaan käymällä arkistoissa yksityishenkilönä. Ja siitä voitiin vetää johtopäätös, että todennäköisesti Suomenkin arkistoissa on paljon sellaista, jota emme osaa edes kysyä, joten arkistoihin tehtävät tutustumiskierrokset ovat seuran retkiohjelmassa paikallaan.

Sunnuntaiaamun meriaamiaisella monelle tuli kiire, koska edellisen päivän täysipainoinen ohjelma ilmeisesti vielä väsytti, mutta aurinkoinen sää ja mukavat jutut vierustoverin kanssa virkistivät nopeasti ja Humppilan lasitehtaan kohdalla matkalaiset olivat jo valmiita uusille vaikutteille.

Matkanjärjestäjille kiitos onnistuneesta opintoretkestä!

O O

Viereisellä sivulla olevat kuvat

ylin: matkalaiset RA:ssa, opas K. Tarkiainen (oikealla) selvittelee kalliomakasiinin sisältöä
keskellä: Ruotsin sukututkimusseuran (gen.föreningen) huoneistossa
alla: kävelykadulla Vanhassa kaupungissa.

O O O

Aina kirjoitetaan kuningasten historiaa, ei kansojen. Näyttää siltä kuin Galliassa olisi neljäntoista vuosisadan ajan ollut vain kuninkaita, ministereitä ja kenraaleja. Onko niin, etteivät tapamme, lakimme, henkemme merkitse siis mitään?

Voltaire

Kaarlo Haapanen

Pakinaa suvun tutkijan yllätyslöydöksistä

Lienevät muutkin sukuaan tutkineet löytäneet yllätyksiä ja kiinnostavaa historiaa. Tämän kirjoittajan kohdalla yllätykset alkoivat jo isoäidistä.

Ensin hänellä oli vain etunimi Henriikka ja lisänä Matintytär. Maakunta-arkisto opasti hänelle syntymäpäivän, kuukauden ja vuoden, koptitäjän, kylän ja talon. Yleensä naisilla näyttää vielä 1850-luvun paikkeilla olleen vain yksi etunimi. Henriikka sai Soinista Karstulaan muutettuaan jo sukunimen RASI. Lisää asiaa perättäessä nimi muuttui RASINMÄEKSI. Kun nämä tiedot oli, päästiin etenemään.

Sitten alkoi löytyä, ja yllätys-yllätys oli kirjoittajan mielestä se että tavallisen hieroja-kupparin - jos hän sitten enää ihan tavallinen persoona onkaan - yhteydestä löytyy aineksia kirjaan, ja vaikkapa jännitystarinaan ja modinmukainen sovinismin vastustaja saisi loputtomat ainekset miesten maailman moittimiseen. Kirkonkirjoista löytyy nuhdemerkintöjä, kirkkoraadin pöytäkirjoista toimenpidevaatimuksia - kirkkoraatihan on nykyasastossa kirkkovaltuusto. Löytyi oikeuden pöytäkirjoja - ja niistä taas saisi näytelmän.

Suvun perintökirjat olisivat taas hyvää sovinistien moittimisaineistoa. Suuri, monisatahehtaarinen maatila jaetaan 11 lapsen kesken karkeismatematiikkaa käyttäen. Vanhin poika sai koko tilan. Pari veljeä jotakin. Kaksi Ameriikkaan matkannutta sisarta lähinnä terveisiä, ja Riikka-mummo, nuorin, ikioman lehmän. Ja tätä lehmää taluttaen hän matkasi Soinista jalkapelillä Karstulaan, asettui sinne ja sai siis sukunimekseen Rasi, jonaikanaan kolme lasta, joista yksi on kirjoittajan äiti.

Yksi lapsista matkasi Ameriikkaan - kirjoittajan eno. Hänen matkansa pohjusti Riikka-mummon vanhin sisar Emma, joka toimitti perässään 30 vuoden aikana toistakymmenetä suvun jäsentä. Ja edelleen yllätöksistä puhuen: kun Rasin suku oli pitänyt v. 1960 Fitchburgissa - Mass-suvun tapaamisen, heitä oli ollut koolla 58 henkeä. Heidän peruiltaan

tavoittui useita kiinnostavia osoitteita. Ja sieltä kautta kiertäen lämmin, vastalöydetty sukulaisyhteys Karstulan Vahangalle.

Jos sivujuonteita myöten lähtisi etenemään, löytyisi asiakirjoja, jotka kertoivat uskonlahkojen välisistä kahnauksista - ja taas olisi yksi näytelmän raami koossa. Kuin myös sekin, että uskon veljet ja sisaret kykenevät sopimaan keskenään kipeätkin tapahtumat - paljon virallista kirkkoa paremmin: kirkko näet vaati rangaistavaksi teoista, jotka perheet olivat anteeksiannon myötä sopineet.

Edelläkerrottu on tarkoitettu vain ikäänkuin opastukseksi: joka suvusta löytyy kiinnostavia taustoja ja kaikkien aikanaan eläneiden sukupolvien vaiheista on saatavissa tietoja ja yksityiskohtia, olipa väki elänyt suuresti taikka pienesti - silti aina kiinnostavasti!

Suvun hallussa Karstulassa ollut torppa

Olemme historialle velkaa sen, että kirjoitamme sen uudestaan.

Oscar Wilde

Ilse Johnsson (toim.)

Wilhelmina Winterin muistelmat

Jatkuu edellisestä numerosta...

Tarinana kerrotaan että leskikaptenska de Frese olisi sodan aikana seurannut miestään Ruotsista, puettuna miespalvelijan pukuun, ja leskeksi jäätyään jäi Kiteelle asumaan. Häntä ehdottivat tuttavat rovasti Hougborgille puolisoiksi, mutta hän oli vastannut leikkisästi "ei merta edemmäksi kalaan, sillä siellä ei saa lohta." Rouva Stenius näet omisti muun muossa lohirikkaan Utrakosken.-

Opinnot suoritettuaan tuli Jakob Steniuksesta postisihteeri Helsinkiin ja meni naimisiin minun sisareni Gret Sofin kanssa. Bengt Mårtenista taas tuli pappi ja hän nai kasvatussisarensa Hinrika Winterin. Muistelen kuulleen että Hinrika Winter oli tietorikas nainen.--

Isäni kuoleman jälkeen, minä olin silloin neljännellä, tuli pastori Stenius meille armovuodensaarnaajaksi. Hän vuokrasi äidiltäni puustellin ja me muutimme Savonlinnaan, jossa äitini piti koululaisia perheensä ylläpidoksi, sillä armovuosien tulot käytti hän velkojen maksamiseen ja saikin ne suoritettua. Kesät oli hän kuitenkin perheineen Sepänniemessä.

Minulla oli täti, jota kutsuimme "lilla Moster" ja hänen tätinsä sai nimen "stora moster". He asuivat Kangasniemellä, ja olisivat minut jo vieneet isän eläessä, mutta hän ei antanut, vaan sanoi "ei niin kauan kuin minä elän, vaan viekää sitten". Niinpä kesällä, vuosi isäni kuoleman jälkeen vei "lilla moster" minut, silloin olin neljän ja puolen vuoden.--

Savonlinnan olo ajaltani muistan, miten veljeni Gabriel vei minua mukanaan kävelemään, m.m. Olavinlinnaan, kuin hän meni tervehtimään siellä olevia Puolalaisia vankeja (kreivejä, parooneja, ylioppilaita). Muistan miten vesi sihusi palkkien lomitse kuin menimme sillan yli linnaan. Minut jätti linnan pihalle istumaan kuin itse meni ylös vankien luo. -Jonkun ajan perästä taisivat saada vapautensa, ja kerrotaan heidän pyytäneen päästä yön aikaan, ettei kaupunkilaiset näkisi heitä risoissaan. -Kaupungin rouvat veljeni kehoituksesta lähettelivät ruokia heille, mutta lienevätkö saanneet. Invalidisotilaat olivat vanginvartioina ja heidän joukossaan oli jos jonkinlaisia, koskapa eräskin varasti veljeni Zakriksen kelkan, eikä mitenkään tahtonut antaa sitä takaisin, kuin veljeni yhytti hänet kelkkoineen torilla, niin että Lotta siskokin sanoi "kom och se hur Zakris krusar med soldaten".

Muistuu niin mieleeni se, kuin ensi kerran oli puhetta menostani Kangasniemelle, miten minä ilostuin ja rupesin keräämään vaateparsia joita tiesin omikseni, pakatakseni ne mosterin koriin, sillä hän oli voittanut pienen sydämeni. Arvelen sen johtuneen siitä, että nuorimman eellimmäissä ei kukaan joutanut minua huoltamaan.

Olin kahdeksen vuotias, kuin ensi kerran tulin kesällä kotona käymään. Niihin aikoihin oli pastori Stenius jäänyt leskeksi. Hänellä oli tyttö ja poika. Poku, niinkuin Teodoria kutsuttiin oli kivulloinen lapsi, muistan miten hän huusi "Sinnan mamma roppa suuhun". Hän kutsui Selina siskoani Sinna. Anna oli kuusi vuotias ja isän lemmikki, sain tuon tuostakin kutsun tulla leikkimään hänen kanssaan. Me sovimmekin hyvin yhteen, leikimme kaikenmoista m.m. rakensimme milloin mistäkin saaren keskelle salin lattiaa kutsuimme sitä Hiiren saari (sillä se kuulosti) eikä Hiien saari sillä se kuulosti meistä niin sopimattomalle. Aiheemme saimme Kiteen järvestä olevasta kallio-saaresta.-

Sitten leikimme myös talosilla, Annan nukkekoti oli Piiala, sillä häntä kutsuttiin Piia, ja minun kotini taasen Miinala. Usein käski pastori Stenius minut Annan kanssa ruualle, ja

muistan varsinkin miten "jäsmjolk" maistui hyvälle.- Sinä kesänä meni pastori Stenius minun siskoni Lisetten kanssa kihloihin, mutta minä en saanut kuulla siitä ennenkuin Kangasniemellä, jolloin saimme kutsukirjeen häihin. Minä olin niin pahoillani, että aivan itkin, kuin nyt vasta kerrottiin kihlauksesta, ja toiset olivat tiedneet jo kesällä siitä. Mutta "lilla moster" esitti, kirjoitetaan runomittainen onnittelu häihin ja se hälvensi surun, kuin sitä sitten sommiteltiin.

Häät olivat om "allhelgona". Se myös lohdutti että Piia saisi mamman. Toisen kerran, kuin olin kotona käymässä, oli lankoni perheineen muuttanut Kontiolahden pappilaan. Sinne pääsin äitini mukana ja Lotta siskoni antoi ohjeita matkalle, katsokkin että kaikki on järjestyksessä, uuninluukut kiinni, tuolit paikoillaan, ennenkuin käskette lankoni ruualle, sillä muutoin hän samassa itse sen tekee.-

Olin tuon tuostakin kotona, sillä niin tahtoi äitini, etten vieraantuisi kotoväestäni, niin kerrankin olin taas K-lahdella ja ensi tervehdyksen jälkeen sanoi siskoni Lisette, "oletko jo nähnyt Piiaa"? minä riemastuin, onko Piia kotona, luulin Annaa tarkoitettavan, jonka tiesin olevan Liperissä koulussa. Kruununvouti Hjärppen lasten kanssa oli hänellä yhteinen koti-opettajatar. -Siskoni tarkoitti pikku Piiaansa.

Niinpä muistan, silloin oli Anna jo pois koulusta, miten menimme kahdella hevosella rovasti Europeuksen nimipäiville. Anna ajoi isänsä kanssa, Carolina sisko ja minä taas toisella hevosella. Mutta tulomatalla olisimme tahtoneet vaihtaa, Anna ja minä halusimme ajaa yhdessä sillä hän niin mielellään kuunteli minun kertovan lukemiani romaaneja. Walter Scott, Fredrika Bremer, friherinna Knorring y.m. "Lilla moster" murheissaan kasvatuksestani, oli saanut neuvoksi romaanit ovat niin sivistäviä, joten niitä sain luettavakseni, kuin hänellä ei ollut varaa minua muuten kouluttaa. -Siellä nimipäivillä tanssittiin ja minä tanssin paljon, sillä aina kuin soitettiin tanssiksi, tuli lankoni viereeni istumaan ja puheli kanssani. Siitä nuoret herrat ymmärsivät ja tulivat pyytämään minua tanssiin, sillä lankoni oli hyvin vieraanvarainen, ja kaikki tahtoivat tehdä hänelle mieliksi.-

Tässä johtuu mieleeni, miten kerran olin lankoni kanssa matkalla Kiteeltä K-lahteen, oli Tohmajärvellä tienvieressä suuri pyöreä kivi, sanoi hän "ollapa mulla noin paljon rahaa, kuin tuo kivi, niin ostaisin kaikki paraimmat talot Kiteen kirkonkylästä ja antaisin Sepänniemen "mormorille".-

Olin Kangasniemellä, kuin lankoni Bengt Mårten kuoli. Hän kuuluu olleen Liperissä "runnia" juomassa ja silloin sattui siellä hautajaiset. Hän tahtoi mennä ruumista saattamaan lääkärin kiellosta huolimatta. Jonka johdosta nekin jossa hän oli asuntoa, koettivat häntä estellä, etteivät hommanneet hevosta valjaisiin, eivät sanoneet saavansa sitä kiinni. Mutta hän meni itse hevostaan laitumelta noutamaan, sillä hän tahtoi mennä saattamaan "lesken ainoata poikaa". Sitäpaitsi oli Bengt Mårten kiirehtinyt kirkkomäkeä ylös kuin ruumissaattue oli jo liikkeellä ja vielä avustanut lukkaria, jolta ruotsalaiset virret eivät tahtoneet sujua. Hän oli veisannut niin hartaasti, silmät taivaalle luotaina. Haudalla kuului hän juuri olleen sanomassa osanoton sanoja surevalle äidille "leskirouva Blomille" kuin horjahti ja olisi kaatunut hautaan, jos eivät toiset olisi saanneet häntä kiinni.

Kuin saivat lääkärin jota hevoset näännyksiin oli haettu, ei hän voinut muuta kuin todeta hänen kuolleeksi.-

Anna joutui Ilomantsin rovastin Molanderin perheeseen kotiopettajattareksi. Siellä tuli hän vakavaan herätykseen Jumalan sanan, Lutheruksen ynnä muiden hengenmiesten kirjoitusten kautta, ensi sysäyksen saatuaan hyvän ystävättären Elise Schlyterin vaikutuksesta. Jo aikaisemmin oli siskonsa Linan kuolema tehnyt Annaan syvän vaikutuksen.-

Olimme kirjeenvaihdossa. Ja muistan kerrankin kuin Anna kirjoitti saaneensa kirjeen, josta putosi se sormus, jota hän ei sanonut nähneensä kolmeen vuoteen. Erimielisyydet siinä "tärkeimmässä" olivat johtaneet siihen.

Janne Johnssonin¹⁾ veli²⁾ oli Kontiolahden nimismies ja hän oli lupaaikansa tämän veljen luona ja mieltä Annaan.³⁾ Mutta hän näki Kuopiossa lukiossa ollessaan järkyttävän unen, joka saattoi hänet kovaan sielun hätään niin että hänen täytyi mennä lehtori Berghin luo saamaan lohdutusta. Se oli yhtenä tekijänä hänen täydelliseen kääntymykseensä. Vaikein kuuluu olleen luopua sydämensä unelmista rakkaudesta Annaan, sillä hän luuli erimielisyydet uskonasioissa eroittavan heidät.

Muuten olen kuullut Janne Johanssonin lapsuudesta kerrottavan yhtä ja toista. Hän oli nuorin pastori Johanssonin⁴⁾ kolmesta pojasta ja syntynyt isänsä kuoleman jälkeen. Isä oli Lapinlahden kappalainen, joka silloin vielä kuului Iisalmen emäseurakuntaan. Kerran oli pastori rouvineen⁵⁾ päivällislevolla, kuin rouva muisti, ai, pirtti on puhdistettava jouluksi ja hiipi miehensä käsivarren alitse antamaan ohjeita palvelustyttöille ja kun hän tuli takaisin oli miehensä kuollut. Seuraavana keväänä syntyi sitten Janne, mutta rouva sai maata useita viikkoja ennenkuin pääsi liikkeelle. Sillä aikaa tulivat velkojat hakemaan omiaan. veivät m.m. patjankin hänen altaan. Mutta tohtorinna Collaan, rovasti Collaanin rouva Iisalmenilta, yksi niistä aikaisemmin mainituista "Strandgårdin" tyttäristä, kävi aina öisin häntä tervehtimässä, kuin ei päivisin joutanut suurelta taloudeltaan. Hän oli siihen aikaan Iisalmen pappilan halti-

-
- 1) Johan Viktor (Janne) Johnsson, s. 14.6.1832 Lapinlahdella (isänsä kuoleman jälkeen), k. 18.9.1884 Juvalla. Käppäläisen apul. Pielisjärvellä v. 1854 alk. ja sijaiskappalainen 1857. Kuhmonoemen pitäjänapulainen 1859 alk., myöh. varapastori ja kirkkoherra. Teol. lehtori Kuopion lukiossa v:sta 1868 ja myöh. alkeisopiston ja vastaperustetun Suomalaisen Lyseon rehtori Kuopiossa. Juvan kirkkoherra 1875 alk. Hänet nimitettiin Porvoon hiippakunnan piispaksi 1884, mutta hän kuoli, ennenkuin oli ennätetty vihkiä virkaansa. Hän oli pappissäädyn edustajana vuosina 1878-82 neljä kertaa sekä erilaisissa komiteoissa ja luottamustehtävissä...
- 3) vih. 21.6.1855 Kontiolahden Utra Anna Charlotta Stenius, s. 22.8.1831 Kitee, k. 19.4.1900 Helsinki. Vanhemmat Bengt Märten Stenius ja hänen 1. vaimonsa Anna Henrika Winter, ks. Orpana no 1, s. 33 alaviite 2 ja s. 34 alaviite 2.
- 2) Carl Alfred Johnsson, s. 25.11.1826 Tuusniemi, k. 30.3.1886 Ilomantsissa. Olimm. vuodesta 1848 Kontiolahden nimismies.
- 4) Johan Johnsson, alkuaan Soinin, s. 7.7.1797 Leppävirta, k. 20.12.1831 Lapinlahti. Kirkkoherran apul. Leppävirralla v:sta 1821, myöh. kappalaisen apul. Tuusniemellä, armovuodensaarnaaja Tohmajärvellä ja Ilomantsin sijaiskirkkoherran apulainen. Iisalmen 2. kappalainen 1828 alk.
- 5) vih. 27.1.1822 Albertina Lovisa Luthman, s. 13.5.1798 Naantali, k. 17.3.1866 Joensuu. Vanhemmat: kornetti Johan Petter Luthman ja hänen 2. vaimonsa Juliana Lena Haarman.

attarena kuin Aleksanteri I matkusti Suomen läpi ja kävi Iisalmen rovastilassa. Hän taisi odottaa pienokaista, vai oliko se syntynyt, koskapa keisari lupautui sen kummiksi. Tohtorinna Collaan sai myös kallisarvoisen muistolahjan Hänen Majesteettinsa käynnistä.-

Niin sitten seuraavana jouluna meni pastorska Johnsson pikku Jannen kanssa Iisalmen rovastilaan vieraisille. Silloin lupautui tohtorinna hoitamaan pienokaista, kuin rouva Johnsson meni kirkkoon. Sill' aikaa oli tohtorinna purkanut surupäärmeiset kapalot pois ja pannut punapäärmeiset kapalot sijaan, sanoen äidille "tämä ei ole mikään surun vaan ilon lapsi". Ja minä otan huolehtiakseni tästä lapsesta. Mutta jonkun ajan kuluttua hän kuolikin. Kerran oli rouva Johnsson nukahtanut kätkyen ylitse itkuunsa keinutellessaan lastaan, oli kuin joku olisi sanonut "ei tule itkeä tätä poikaa, sillä hän tulee suureksi tässä maailmassa ja sitten on hän hallitseva Israelin kahta-toista seurakuntaa." Tuo uni lohdutti häntä. Hän vuokrasi yhden kruunun puustellin Lapinlahdella ja sen tuloilla elätti itseään ja poikiaan. Pari tytärtä oli hänellä ollut, mutta olivat kuolleet jo pieninä. Yksi niistä eli viisivuotiaaksi, vielä jonkun aikaa isänsä kuoleman jälkeen. -Jannen täytettyä kahdeksan vuotta, päätti rouva Johnsson mennä häntä tarjoamaan Pietariin kadettikouluun. Omalla hevosella sitä lähdettiinkin, Janne kuskina. Rouva arveli kaikkien olleen hänelle sillä matkalla ystävällisiä Jannen tähden, hän oli aivan kuin hänen suojelusenkelinsä. Muunmuossa Kurkijoen kievarin isäntä avasi heille portin, kuin ajoivat pihaan, hommasi ruokaa ja palveli kaikella tapaa, niin että rouva Johnsson seuraavana aamuna hätäili, paljonkohan hän ottaneekaan. Mutta kuin tuli kysymys määräsi hän meidän rahassa noin 50p. Hän ei ollut uskoa korviaan vaan kysyi uudestaan, johon Janne vastasi, niin hän sanoi, hujasi äiti häntä "oohan tuossa". Niin se oli kumminkin. -Rajalle heittivät he oman hevosensa ja ottivat siitä mötysin Pietariin. Sinne saapuivat he niin myöhään iltasella, etteivät enää voineet mennä etsimään rouvan sisarentyttäriä vaan yöpyivät hevosmiehen majapaikkaan. Oli suuri huone, josta lukemattomat ovet johtivat pieniin kompukoihin. Yhden tällaisen sai rouva Johnssonkin, siinä oli vuode, tuskin muuta. Rauhaton oli se yö, sillä siinä suuremmassa huoneessa oli koko yön liikettä, ihmisiä tuli ja meni.

Seuraavana aamuna menivät he sukulaisiinsa. Janne oli juonut Nevan vettä ja sai vatsataudin, jota hän poti kaksi viikkoa. Kun Janne parannuttuaan ensi kerran pääsi ulos, näki hän keisari Nicolai I puolisoineen ajavan palatsiinsa. Keisarinna oli istunut niin mieltävän surumielisen näköisenä, se olikin hänen ensimmäinen tulo Pietariin. Niissä juhlallisuuksissa hänen kunnia-akseen oli Janne nähnyt miten 3 henkilöä oli tungoksessa saanut surmansa.

Leskirouva Albertina Lovisa Luthman 1798-1866 ja hänen poikansa Johan Viktor (Janne) Johnsson 1832-1884 sekä pojanpoika Johan Märten Eliel Johnsson, v:sta 1904 Soisalon-Soininen, 1856-1905.

Albertina Luthmanilla oli paha nivelreuma ja hän joutui kävelemään kainalosauvoja apuna käyttäen.

Sitten he menivät yhdessä ministerivaltiosihteerin puheille. Ja he saivat kulkea monen oven läpi. Ja aina ilmaantui uusia ja uusia koreapukuisia herroja ja Janne arveli, "tuo se nyt on", mutta ne olivatkin ministerin palvelijoita. Odotettuaan aikansa eräässä isossa salissa muiden puheillepyrkijöiden kanssa ja sitten päästessään vihdoin ministerin pakeille, näkivät he edessään vaatimattomasti puetun miehen (kunhan ei vaan liene ollut aamunutussaan) joka rupesi kyselemään heidän asiaansa. "Vai kadetiksi, joka et vielä osaa kumartaakaan, "Teidän ylhäisyytenne mitä en vielä osaa, aijon opetella" oli Janne vastannut. (Sen oli äiti neuvonnut.) Silloin oli ministeri taputellut häntä päähän. "Tahtoisitko sinä lukea", oli ministeri kysynyt? - "Tahtoisin" sanoi Janne silmät säteillen innostuksesta.

Sitten oli ministeri neuvonut rouva Johnssonia viemään poikansa takaisin Suomeen ja hommata hänet lukualalle, samalla antaen hänelle kirjoittamansa paperin joka oli vietävä passitoimistoon Pietarissa. Jos sitten vielä vanhempana tällä pojalla on halua sotilasuralle, niin kääntykää taas minun puoleeni oli ministeri Rehbinder vielä lausunut.-

Passivirastossa oli suuri sali, jossa istui paljon ihmisiä vuoroaan odottelemassa, katsoivat he näihin viimeksi tuleviin, rouva Johnsson käveli näet kainalosauvoilla, ja taisivat muutenkin olla niin vaatimattoman näköisiä, vähän noin säälivin katsein. Heidän siellä odotellessaan kulki eräs virkamies huoneen läpi ja katsahti rouva Johnssoniin, kulki toisen, kulki kolmannen kerran, katsoen yhä tarkkaavammin, viimein kysästen "eikö se ole Lovisa Luthman"? Se oli Armfelt, jonka kanssa hän ennen nuorna oli asunut naapuruksin ollessaan länsi Suomessa. Hän toimitti rouva Johnssonin asiat siellä virastossa ja he saivat sillä paperilla 100 ruplaa. Hän ei voinut aavistaakaan, että saisi niin paljon. Jannekin oli iloissaan yhdellä jalalla katua hypel-lyt huutaen "nythän olemme rikkaammat kuin tänne tullessamme." Sitten vihdoin viimein kuin kotia saapuivat, oli vanhin 16 vuotias veli voita kirnumassa, huivi pään ympäri sidottuna, ettei hiuksia kirnuukseen lennä. Muu väki oli heinänteossa.-

Tohtori Collaanin jälkeen tuli sittemmin Piispa Frosterus, Iisalmen rovastiksi. Hänellä oli poika ja tytär joille hän oli hom-

mannut kotiopettajan, ulkomaalaisen opettajattaren ja sitäpaitsi apulainenkin antoi tunteja. Janne pääsi talon lasten kanssa osalliseksi opetuksesta. Sunnuntaisin juoksi hän kotiin Lapinlahdelle. Kuin ei kenkiä tarvinnut juoksi hän paljaanjaloin sen välin. Kouluun tullessa pisti hän saappaat jalkaansa vasta pappilan koivukujosilla. - Tuon koivukujan, pappilasta kirkolle oli aikoinaan tohtorinna Collan istuttanut.-

Talon tytär ja Janne istuivat tunnilla vierekkäin. Tytär pöydän alta nipisteli häntä sääreen, mutta Janne ei ollut tietääkseen, oli vaan yhtä tarkkaavainen, kuitenkin ajatellen "annahan olla", ja niinpä kuin pääsivät tunnilta avovinttiin antoikin hänelle aika pölläkän. Eikä tytärkään mennyt kielimään. Paljon olikin rovestin lapsilla kolttosia mielessä, kuin muunmuossa opettajatar antoi soittotunteja, tai muuten soitti ja sattui tohvelit jalkaan, hänen painaessa koneen polkimia tohvelit lonksi, heittelivät sinne pieniä kiviä, kuin hän sitten nousi seisomaan oli huuto seurauksena. - Naisväki pappilassa piti Jannea aina esilukianaan.

Siihen aikaa, kuin pojat vielä olivat kotona, nukkuivat veljekset samassa sängyssä, saman peiton alla. Vanhimmat ollen laitimmaisina kiistelivät peitosta, mutta Jannen oli keskessä hyvä ja ja lämmin olla. Samoin söivät he usein samasta vadista ja kerrankin pelkäsi Janne jäävänsä vähille, kuin toiset söivät niin joutuin, niin että hän sylkäisi vatiin, jolloin veljet jättivät loput hänelle vaan äiti antoi vitsaa siitä hyvästä.

Eivät veljekset kauan saaneet olla yksissä. Vanhin joutui apteekki-alalle Sortavalaan, mutta ollen unissakävijä meni hän kerran neitien kamariin, josta he niin loukkaantuivat, että hän laitettiin pois talosta. Kotonakin oli hän kävellyt unissaan, yhtenäkin yönä oli mennyt ikkunasta ulos, kävellyt rantaan, työntänyt veneen ulos ja vasta kun jalat kastuivat hän heräsi. Muutoin kuului hän olleen hyvälahjainen poika, ehken etevin kaikista, niin Janne arveli. August pääsi sitten Liperiin erään ruunuvoudin kirjuriksi ja sai siellä yhä tärkeämpiä luottamustoimia, päästen vihdoin "till ordningsman i Joensuu". Keskimmäisestä tuli ensin v.t. nimismies Kontiolahdelle ja sitten nimitet-

tiin hänet minismieheksi Joensuuhun. Vanhimman¹ tunnuslause elämässä oli kunnia, keskimmäisen² raha. Näin Janne veljiensä pyrinnoita arvosteli.- Mutta itsellään sanoi olleen kaikki viat.-- Ja nuorimman oli Jumalan valtakunta.

Oli Kuopion talvimarkkinoiden aika. Ja vallan tie Kuopioon kulki lähitse Jannen kotia: lähetti rouva Johnsson Jannen pyrkimään markkinamiesten kyytiin, päästäkseen kouluun. Monet ajoivat vaan sivu, löivät hevosiaan kiivaammin vauhtiin huutaen, mikä kouluun menijä sinä olet, kuin et pääse omin kyytinesi. Janne vaan ei väsynyt, pyrki uudestaan ja uudestaan ohiajavien rekeen, niinpä sattuikin, että eräs sanoi "tulehan" mutta äitikin pitäisi päästä mukaan "no tulkoon äitisikin". Niin Janne pääsi Kuopioon. Äiti vuokrasi hänelle huoneen ja eväät olivat kotoa.

Hän ei sillä lukukaudella vielä kyennyt seuraamaan yläalkeiskoulussa, vaan joutui ala-alkeiskouluun. Mutta kotieväät loppuivat. Kerrankin päivällisaikaan kuin muut menivät ruualle ohjasi hän kulkunsa Hatsalan kankaalle. Kyyneleet olivat hänen ravintonsa, mutta huokaukset nousivat Jumalan puoleen. Sieltä meni hän sitten kouluun. Asuntoemännän oli tuota köyhää poikaa niin surku nähdä, että olisi halunnut hänen muuttavan muualle, jätti huoneenkin sentähden lämmittämättä. Jannella oli eräs sukulaisemäntä, lasimestari Laitisen leski jonka luo hän sitten meni. Hän oli juuri leipiä ottamassa uunista kuin Janne seisautui oven suuhun. "Mikä sinun on kuin olet niin surullisen näköinen" kysyi hän Jannelta. Sitten kuin asiat selvisivät pisti hän hänelle leivät käteen. Ja Janne ilomielin leipä kainalossa juosta viiletelti yli torin asuntoonsa. Häntä auttoi myös tohtorinna Ingman, ensi alussa raha-avustuksin, mutta sitten kuin kuuli että Janne oli hähty komediateatterissa, otti hän ensi näkemässä Jannen tutkinolle ja Jannen täytyi kertoa olleensa teatterissa, joka olikin ensimmäinen ja viimeinen kerta. "Nyt en annakaan enää rahaa vaan lähetään ruokaa" oli tohtorinna sanonut. Niin hän tekikin, sillä tuontuostakin ilmaantui ruo-

1) Johan August, 1824-1886, mm. henkikirjurina, kruunuhvoutina Iisalmessa ja Kuopiossa, järjestysmies Joensuussa 1849-58, jne.

2) Carl Alfred, ks. s. 32 alaviite 2.

kaa Jannen ruokakaappiin. Tohtori Ingman oli koulun tarkastaja ja tutkinnossa aina läsnä. Kun Janne sai hyvän todistuksen kutsui hän Jannea sitä näyttämään ja sanoi sitten "lyödäänpä kättä sen päälle", ja kädenlyönti sisälsi setelin. Samoin tapahtui joka tutkinto niin kauvan kuin tohtori eli.- Tohtori Ingmannista kerrotaan, ettei hän hyväksynyt pietismiä, eikä siis lehtori Berghin julistamaa oppia, mutta kuin hänen rouvansa sairasti ja halusi puhutella lehtori Berghia, lähetti hän parhaimmalla vaunullaan häntä hakemaan, vaikka kumpikin asuivat pienessä Kuopiossa. Syksyisin kuin tuli se aika, jolloin koululaiset saivat paistikasluvan riensivät pojat tulliportille katsomaan, eikö jo "paistikas Mattia" näkyisi ja sitten kuin näkivät tohtori Ingmanin yksi-istuimiset kiesit, tiesivät pääsevänsä ilonpitoon, sillä tohtori Ingman tarkastajana määräsi luvat. Mutta tohtorin palatessa takaisin maatilalleen Savisaareen istui Janne kuskipukillaan. Hän oli menossa työnteekoon, sai usein kitkemistä ja haikein mielin hän katseli niitä pitkiä penkkejä, milloinkahan tämäkin on kitketty?

Noin kolmannelta luokalta sai Janne huolehtia elatuksestaan, opastaen nuorempia tovereitaan, sen mukaan hän oli puettukin, niin että rehtori Snellmankin epäili "sulla taitaa olla äitisi turkki", siinä ei nimittäin ollut oikeaa kaulusta ja hihat olivat liian pitkät. Niinkuin se olikin täytyi Jannen myöntää. Niinpä kouluun juostessa hihat lepattivat yli käsien, josta Fiandtilaiset, jotka asuivat koulutien varrella ensin huomasivat hänet muiden poikien joukosta. Hän asui erään suutarin perheessä jonne kerran tuli asialle maisteri Boxström, yksi hänen opettajistaan, laski m.m. leikkiä hänen housuistaan "minun kai pitäisi tilata tälle nahkahousut kuin hän niitä kuluttaa", mutta taisivat jäädä tilaamatta. Rehtori Snellmannilta sai hän kuittekin kerran saappaat.-

Tuo maisteri Boxström oli omituinen opettaja, joka ensimmäisellä latinantunnilla, kuin pojat eivät osanneet läksyään, jota tuskin lie koulussa valmistettu, kulki rivi riviltä ja kyseli, kuin eivät osanneet vastata antoi heille korvalle, jokaiselle järjestyksessään, niin että Janne pelko sydämässä odotti vuoroaan, mutta hänen kohdallaan teki maisteri Boxström kääntein, niin että

hän jäi ilman. Toinen tapa rankaista oli nostaa pojat ylös kirjakaapin välihyllylle koukkusissaan istumaan käsien varaan, pää ja jalat riipuksissa vaarassa milloin vaan nenälleen tuiskah-
taa.- Kerrankin kuin pojilla oli ollut latinan kirjoitusta, ja ennenkuin hän antoi korjatut vihot takaisin päivitteli hän mi-
tenkä eräs oli kirjoittanut semmoisen kirjoituksen ja osattakin
niin kirjoittaa, että se on vallan kauheata. Janne katseli
ympärilleen kukahan se onneton lie. "Vielä siinä suurin silmin
toisia katselet, tulehan tänne katsomaan mitä oot kirjoittanut."
Alle oli merkitty "oikein hyvin".-

Alkuaikoina koulussa oli Jannelle Jumalan sana hyvin rakasta,
sitäpaitsi oli arka omatunto. Niinpä luki Janne myös kolmannella
luokalla ollessaan läpi Arndtin", Sanna Kristendom. "Kerran näyt-
teli eräs kiertäjä tanssivaa karhua, jota hän ohjasi kuonosta
olevasta reikästä ja Janne juoksi hänen perästään pihaan, mutta
sitten kotiin palattuaan sai hän siitä pahan olon.- Sitten kuin
hän tuli rehtori Snellmannin luokalle, silloin opetti sama opet-
taja kaikki aineet luokallaan, niinpä Snellmankin, myös uskontoa,
ja hänellä oli siihen aikaan Hegeliläinen maailmankatsomus, joka
tuli esille uskonnonopetuksessaan. Janne hyvälahjaisena käsitti
sen ja omisti itselleen, jolloin hänelle alkoi epäilyksen ajat.-

